

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja ● 2016. november–december

UDVAROS Dorottya
MÁTRAY László
TOMPOS Kátya
FARKAS Dénes

A miniszter felesége

A szarvassá változott fiú

'56 és a Nemzeti

decemberi műsorral, előadás- és programajánlóval

A színház? – Kiss Csaba írása • **Megúszhatatlan kísértés** – Árkosi Árpád a tragikomikus játékról •
Ősbemutatók képekben – Tóth Ilonka, A Gulag virágai • **Nézőpontok** – Balázs Géza, Kukorelly Endre
• **Elfeledett figurák** – Faragó Ödön pályája és naplói • **Energiák** – Törőcsik Mari mesél •
Emlékezés egy színészházaspárra – Balázs Samu és Majláth Mária

A színház?

Szerintem a színház a génekben van. Mint a hajszín, a gesztusok vagy a jellem bizonyos részei. A színházi gént angol tudósok fogják megtalálni 50-60 év múlva a DNS óriáslánc egyik kanyarulatában. Vannak színház-szerető és színház-közömbös emberek, akiket nem hoz lázba az elképzelt fájdalom, a begyakorolt konfliktus, a spontánnak ható mesterség. Igazuk van – a színház az illúzió-kedvelők területe. Aki nem szereti a virtuálist, az imagináriust, a portálnál végetérő valóságot, az magától értetődően nem szereti a színházat sem.

A színház európai találmány. Azé a kontinensé, ahol a személyiség a vesszőparipánk az ókori görögök óta. A kínai színház zene és akrobácia, a japán tánc és rítus, Afrikában soha nem volt – az indiánok nem ismerik, Északon sem, Délen sem. Az arab kultúrában nyoma sincs – bár ők sokfelé megfordultak tarka karavánjaikkal. Európa mindig is kedvelte a szabálytalant, a gyengét, az elesettet, a deviánst, a hőst – a különleges eseteket. Oidipuszt minden kultúra kiirtotta – nálunk megénekeltek. Ez a színház lényege azóta is – a határhelyzetek megmutatása.

Lányom nyolcéves volt, amikor megkönnyezte egy színen kívül meghalt nő halálát. Akiről csak beszéltek. (Irina Bikulina – De mi lett a nővel?)

– Miért sírsz? – kérdeztem. – Nem is ismerted, nem is láttad.

– De igen... – mondta, és éreztem, hogy az ő nyolcéves világában ez a nő élt. Létezett és meghalt. Valóságosabban, mint a körülöttünk ülő emberek.

Számomra ez a színház lényege. Világosabb, sűrűbb, érzékenyebb világot teremteni, mint a valódi. Megérteni és megmutatni olyan embereket, akik nincsenek. Csak a képzeletünkben. A színész érzéseiben, gesztusaiban, testében. Elképzelni és életre kelteni. Együtt érezni velük. Elképzelni a küzdelmeiket, félelmeiket, elkísérni őket a végső függönyig.

Jó esetben azon túl is.

KISS CSABA
a Szenvedély rendezője

10

„A MOHÓSÁG BIZTOS UGYANAZ”

„Aktualizálás? Nincs szükség erre. A hatalom természete a lényegét tekintve nem változik, örök. Nem hinném, hogy másként próbáltak előnyhöz jutni egy politikus családtagjai vagy rokonai a múlt század húszas éveiben, amikor Branislav Nušić a darabot írta, mint manapság.” (Udvaros Dorottya)

28

SAJÁT HIDAK

„A színjátszás számomra azt jelenti, hogy megpróbáljuk a partner energiáját megérezni – hogyan, milyen hangszíval jutott el a saját témájához –, és nekem ehhez a hangvételek képest kell reagálnom, és egyáltalán belépnem a játékba.” (Mátray László)

35

AHOGY ILLYÉS GYULA LÁTTA

„Hubay szerencsétlen közbefejtegetése: azért a Nemzeti most is jól működik. (Akkor mit keresünk itt mi?) Végre nagy nehezen kimondódik a lényeg: a Nemzeti szétmegy, elzúlik, kompromittálódik, ha nem kap új vezetést, illetve vezetőt... a vezetőség meghív egy írói kollégiumot az igazgatás megosztására”

40

ENERGIÁK

„...szoktam mondani, hogy volt öt-hat estém. Most már, hatvan év színpad után talán hét-nyolc is. Amikor a véletlen, a csillagok állása, a jóisten tudja, mi által elrepül az előadás. Mindig mindent meg kell tenni, hogy ez megtörténjen, de nincs rá garancia, hogy ez az ember életében akár egyetlenegyszer is összejön. Ritka kincs.” (Törőcsik Mari)

NEMZETI

A Nemzeti Színház magazinja
2016. november–december

Ingyenes időszaki kiadvány
IV. évfolyam, 3. szám

Főszerkesztő:

Kornya István

A szerkesztő munkatársa:

Görömbölyi László

Fotó:

Eöri Szabó Zsolt

Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt.

Felelős kiadó:

Vidnyánszky Áttila vezérigazgató

Areclat:

Kónya Ábel

Címlap:

Wlaskovics Andrea és Bakos-Kiss Gábor a Tóth Ilonka című előadásban (fotó: Eöri Szabó Zsolt)

Jegypénztár

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
tel.: +36-1-476-6868

Nyitvatartás:

hétköznap 10-18 óra, munkaszüneti és
ünnepeken 14-18 óra között, illetve az
előadások kezdetéig.

Jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
tel.: +36-1-373-0963, 373-0964, 373-0995

Nyitvatartás:

hétköznapokon 10 és 19,
szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva
jegyrendelés: jegy@nemzetiszinhas.hu

www.nemzetiszinhas.hu

Nyomdai előkészítés:

Inform-Line Stúdió Bt.

Nyomda:

Crew Kft.

Megjelenik 10 000 példányban
Médiaajánlat: 30/31-08-486
Lapzárt: 2016. november 18.

Az

Isten ostora, Körhinta, Éden földön,
Hazát és szerelmet keresek, Tóth Ilonka,
A Gulag virágai

című előadások támogatója a Nemzeti Kulturális Alap.

8

14

16

20

24

38

Premier

A miniszter felesége

7 Egy cincár komédiái // Nušić és

A miniszter felesége

8 Megúsztatatlan kísértés //

Árkosi Árpád

10 „A mohóság biztos ugyanaz” //

Udvaros Dorottya

12 A politikus is színész //

Tompos Kátya, Farkas Dénes

14 Premier

A szarvassá változott fiú

Premiergaléria

16 Tóth Ilonka

Nézőpont

18 Balázs Géza: Mint a befőtt

19 Kukorelly Endre: Közepes
szenvedély

Premiergaléria

20 A Gulag virágai

Előadásajánlók

22 Cyrano de Bergerac // A gát //
Szeszélyes nyár // Isten ostora //
Betyárjáték // Május van,
Tisztelt úr...

Portré

28 Saját hidak // Mátray László

'56 a Nemzetiben

34 60 éve történt

Elfeledett figurák

38 Gajdó Tamás: Tartozik – követel

Beszélgetőkönyv

40 Energiák // Törőcsik Mari

Évforduló

42 Balázs Ádám: Emlékezés egy
színész házaspárra

Vendéjáték

45 A Tóth Ilonka Varsóban

47 A Nemzeti hírei

48 Programajánló

50 Váltson bérletet!

52 Havi műsor – december

Folyóirat

54 Szenárióm – november

A MINISZTER FELESÉGE

Branislav Nušić

Branislav Nušić

(Belgrád, 1864 – Belgrád, 1938)

Belgrádi kereskedőcsalád sarja. Jogot tanult, harcolt önkéntesként a bolgár–szerb háborúban. A szerb királyról írt satirikus verse miatt perbe fogták. Miután két év múlva, 1888-ban amnesztiával szabadult, diplomatának állt: Szerbiát képviselte az Oszmán Birodalom különböző városaiban.

Igazgatta a belgrádi és az újvidéki Nemzeti Színházat. 1913–15 között saját színháza volt a macedóniai Szkopjében. A világháborúban, civilként csatlakozott a szerb hadsereghez, ahol a fia is szolgált. Részt vett a százezer áldozatot követelő bolgárok elleni úgynevezett erőltetett menetben (1915–1916), amelyben a fia elesett. Ezt követően emigrációban élt Olaszországban, Svájcban, Franciaországban.

A háború után, 1918-ban hazatért. 1923–1927 között a szarajevói színházat vezette. Az 1924-ben megjelent önéletrajza nagy siker lett. 1928-ban írta *A miniszter feleségét*, amelyet versengve mutattak be a szerb színházak. A szerző vagyont szerzett, korábban elutasított akadémiai felvételére is sor került. Élete végéig írta kora visszásságait bemutató vígjátékait. A 20. század legtöbbet játszott szerb drámáirója volt.

EGY CINCÁR KOMÉDIÁI

Branislav Nušić és A miniszter felesége

„Rendkívül modern, polgári jelenség volt. Apró és mozgékony figurája mindenütt feltűnt, ahol a Balkánon történt valami, és, mint tudjuk, elég sok minden történt, e történetek között pedig világtörténelmi mozzanatok is voltak. Nušić modern értelemben vett értelmiségi figura, igazi színházi ember, szervező és vezető, diplomata és plebejus, kávéházi ember, link és nagydumás, aki mellesleg tíz nyelven tud kitűnően, és hetente nyugati és keleti darabok százait képes elolvasni. Valami ötvözte Csiky Gergelynek, Molnár Ferencnek és Karinthy Frigyesnek. Világpolgár és konzervatív patrióta egyszemélyben, vállalkozó és iparos, hatalmat támadó és hatalmat szolgáló értelmiségi” – írja Spiró György rendkívül érdekes és szórakoztató, a kort, a szerzőt és életművet bemutató esszéjében.

Nušić Szerbia fővárosában látta meg a napvilágot, de nem szerb volt, hanem aromun, (másképpen cincárnak nevezik ezt a balkánra sodoródott román nemzetiséget). Eredeti neve: Alchiviadi al Nusha. Az Osztrák-Magyar Monarchiába született, és lett a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság, aztán a Jugoszláv Királyság polgára. Volt ellenzéki és kormánypárti, hivatalnok és diplomata, többszörös színházigazgató – de mindenekelőtt író. Saját nevén és álnéven (Ben Akiba). Termékeny volt és sokszínű: írt regényt, novellát, tárcát, cikket, riportot és önéletrajzot. És egy sor drámát, közülük vígjátékaival aratott sikert. Az egy

generációval korábbi Jovan Sterija Popović mellett Nušićot emlegetik a modern szerb drámairodalom megteremtőjeként.

Nušić hatalmas életművet hagyott hátra, de leginkább vígjátékíróként maradt fenn a neve. Még nem volt húszéves, amikor megírta az elsőt, *A népképviselőt* (a kézirat a rendőrségen végezte). Élesen kritikus hangvételű későbbi vígjátékai között pedig olyan is akad, amelyet maga Nušić sem tűzött műsorra az általa vezetett színházakban, mert tudta: a politikai botrány őt is elsodorná.

1928 fontos év. Ekkor születik egy komédiája a hirtelen magas polcra kerülő férje farvizén evező vérbő asszonyságról, aki fenekestől felfordítja környezetét és családját életét, amikor elérkezettnek látja az időt arra, hogy rendbe tegye családját zilált anyagi helyzetét, és népes rokonságának is jutasson ezt-azt. A szálakat mozgó perszóna: a miniszter felesége.

A bemutató hatalmas sikert (és bevételt) hozott Nušićnak, aki ezután sorra írta vígjátékait: *Mister Dollar*, *A gyászoló család*, *A jugoszláv Emancipált Nők Egylete*, *Belgrád régen és most*, *Dr.* Utolsó darabja, amelyet a halála évében mutatnak be, szintén siker: *A megboldogult*.

Nušić „élete elején és végén ragaszkodott a régihez”, vagyis a jól megírt komédiákhoz, „közben becsületesen és hasztalanul megpróbált valami mást kitalálni” – írja Spiró, és hozzáteszi, hogy ez a sokszínű ember „mint jelenség talán modernebb a darabjainál. De van okunk feltételezni, hogy a művészetben a modernség nem mindig értékmérő. Legalábbis a színházban sok minden másképpen van.”

plakát: JÁSDI JÚLIA (a Képzőművészeti Egyetem hallgatója)

MEGÚSZHATATLAN KÍSÉRTÉS

Árkosi Árpád rendező

Vajon van ellenszer a felemelkedésre? Ha a tutyimutyi férjből egy napon miniszter lesz, az az egész világot a feje tetejére állítja vagy a csak a népes rokonságét? A próbák közben Árkosi Árpád rendezővel a jelenidejűségről és a felesleges aktualizálásról, a nézői érzékenységek különbözőségéről és a valóság színházi felfüggesztéséről is beszélgettünk.

A próbán mutatott egy fotót, amin egy a szomszédos főváros most is regnáló polgármesterének barokkosan giccses lakása volt látható. Ez adta a kiindulópontot a darab díszletéhez?

– Nem mondanám kiindulópontnak, nem akarnék ezzel hízelegni neki. Adaléknak viszont kétségtelenül kiváló volt: igazolja azt a balkáni ízlésvilágot és mentalitást, amit *A miniszter felesége*nek elképzeltünk. Jól mutatja, hogy milyen térben mozoghat a mi szempontunkból ideális politikus, illetve a rokonsága.

Nem szeretne olcsó aktualizáláshoz folyamodni, hangsúlyozta többször is, mert ez a 19. századi viszonyokról beszélő darab önmagában is megállja a helyét.

– Pontosan. Ám ez nem zárja ki azt, hogy bizonyos nézőknek már maga a darab is aktualizálásként működhet majd, hiszen az emberek különböző társadalmi és politikai érzékenységgel jönnek színházba.

És pont ezért akarom elkerülni a direkt, áthallásos utalásokat, a jelenlegi politikai helyzetre célzó jelzéseket. Kicsit úgy akarom felépíteni az előadást, hogy érvényes legyen az, amit a filmek esetében is szoktak használni: „minden hasonlóság csak a véletlen műve”. Ráadásul a darab születése óta – majd kilencven éve mutatták be – megtartotta érvényességét, úgyhogy nem kell mai politikai „ízeket” hozzákeverni.

Pedig a nézők szeretik az „ízeket”.

– Nézője válogatja. Egyébként az így feldúsított előadások számomra mindig gyanúsak. Mert ott valami gond lehetett a művel vagy az alkotói szándékkal. Hiszen a néző különösebb felhívás nélkül, óhatatlanul is a saját világlátásával veti össze a látottakat, így teremti meg a darab jelenidejűségét. Ha ez valamiért nem sikerül, akkor nem a nézővel van a gond. Számomra mindig az a legnagyobb kérdés, hogy át tudom-e zsilipelni a műalkotás értékeit a régebbi korokból a mába.

Branislav Nušić

A miniszter felesége

szatirikus vígjáték két részben

Fordította és átdolgozta: Verebes Ernő

Zsivka, a miniszter felesége – UDVAROS DOROTTYA ■
 Popovics Szimeun, miniszter – VARGA JÓZSEF ■ Dára, a lányuk
 – TOMPOS KÁTYA ■ Csédó, a vejük – FARKAS DÉNES ■
 Vászó bácsi – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Szávka tanti – TÍMÁR
 ÉVA m. v. ■ Ninkovics úr – SCHNELL ÁDÁM ■ Kalenics –
 MÁTYÁSSY BENCE ■ Dácó néni – TÓTH AUGUSZTA ■ Risztó,
 kérő – BAKOS-KISS GÁBOR ■ Péró, írnok – RÁCZ JÓZSEF ■
 Anka, szobalány – VAS JUDIT GIGI e. h. ■ Angoltanár, nő,
 Krisztina, Dácó néni lánya – ROEHNELT ZSUZSANNA e. h. ■
 Szója, rokon – LIGETI – KOVÁCS JUDIT m. v. ■ Pántó bácsi –
 IVASKOVICS VIKTOR m. v. ■ Jakab bácsi – FORMANEK
 CSABA m. v.

továbbá: BERETTYÁN NÁNDOR e. h., FÜLÖP TAMÁS e. h.,
 KRAUSZ GERGŐ e. h., STEFÁNSZKY ISTVÁN e. h., MISKEY
 ROLAND, GERŐ BOTOND

Díszlet: Dobre-Kóthay Judit // Jelmez: Lőrincz Ilona //
 Zeneszerző, dramaturg: Verebes Ernő // Koreográfus: Katona
 Gábor // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: ÁRKOSI ÁRPÁD

mikor? hol?

PREMIER: 2016. december 16. • Nagyszínpad

Mindenki annyit ér, amennyije van. Ez a mű alapfilozófiája?

– Inkább a politika erőterében kialakuló kontrasztról szól a darab. Mert ebbe az erőterbe bekerülő ember néha egészen ki tud fordulni önmagából azzal, hogy vágyait és reményeit vetíti bele a politikába.

Ez a személyiségtorzulás adja a darab komikumát?

– Ez a komikum egyben tragikum is. A tragikomikus játék során láthatóvá válnak a magunk gyarlóságai: hogyan élünk azzal a lehetőséggel, amit a hatalom adhat időnként a számunkra. Az emberiség történetében ez egy kikerülhetetlen és megúszhatatlan kísértés, valahogy mindenkit próbára tesz így vagy úgy. Nincs meg politika nélkül a világ. És az sem biztos, hogy eredendően egy „gengszter”, pusztán a hatalmat akaró valaki az, aki politikusnak áll. Mai tapasztalataink is tehetnek arról, hogy már nem hiszünk abban, hogy erkölcsileg is alkalmas lehet feladatára egy politikus. Már azt is nehéz elhinnünk, hogy egyáltalán szóba jöhet egy értékes ember politikai feladatokra.

Az előadás minisztere is tisztának tűnik.

– A férj egy föld felett lebegő, furcsa és élhetetlen alak. Igazából semmilyen érzéke nincs a valósághoz. Szóval nem tiszta, csak tutyimutyi. Nincs sem gyakorlata, sem érzéke, akarata hatalma érvényesítéséhez, és itt nyílik meg a terep a feleség előtt.

Mi volt a legnagyobb kihívás a rendező számára?

– Nagyon fontos a lehetőség, hogy tehetséges emberekkel dolgozhatok, a feladatom pedig az, hogy rendezőként segítsen őket abban,

hogy tehetségüket megmutathassák. Fiatalabb koromban fontosabb volt a rendezői üzenet, és a saját rendezői vágyaimat vetítettem bele egy-egy munkába. Ezen már túl vagyok. Úgy is mondhatnám, hogy öregszem. Ma már tudom, hogy ha jó a darab és a társulat, akkor az élet minden íze, zamata megjelenik majd az előadásban. Így aztán már nem keresem az „együzenetű” darabokat. Abban hiszek, hogy a „többszólamúság” adja a drámai előadások sava-borsát.

Bölcsebb lett?

– Már nem hiszek abban, hogy a művészet megváltja a világot. Egyrészt a világ ilyen könnyen nem megváltható, másrészt nem is biztos, hogy meg kell váltani. De ha igen, akkor sem biztos, hogy a színház a legjobb eszköz erre.

De azért csak jó valamire a színház.

– Hát hogyné! Ha el tudja érni, hogy felfüggeszse a néző valósághoz fűződő viszonyát az előadás időtartamára, akkor mindent elért, amit elérhetett. Így már hiszek benne! Ha megállítja az időt. Vagy ha döntési helyzetbe hozza a nézőt a saját életére vonatkozóan. Ha megmerítkézhet a művészi élményben, ha megkönnyíti a döntéseit, mert erkölcsileg megkerülhetetlenné válik az, amit látott. Ha egy előadás a szabadság élményét adja. Ettől nem lesz jobb a világ, csak a néző kerül jobb lelkiállapotba. Én is jobban érzem magam, ha tehetséges munkát látok – ami lehet egy asztalosé, burkolóé, orvosé, ahogy művészé is. A tehetség kifejeződése, az alkotás reményt ad. Ez az istenektől ellopott – vagy tőlük vigaszként kapott – részünk a legizgalmasabb az emberben.

„A hatalom természete a lényegét tekintve nem változik, örök. Nem hinném, hogy másként próbáltak előnyhöz jutni egy politikus családtagjai vagy rokonai a múlt század húszas éveiben, amikor Branislav Nušić a darabot írta, mint manapság.”

„A MOHÓSÁG BIZTOS UGYANAZ”

Udvaros Dorottya – Zsivka, a miniszter felesége

A legkiválóbb államférfi is jól járna, ha olyan feleség várná otthon, mint az Udvaros Dorottya alakította Zsivka. A mi miniszterünk sajnos egy költői alkat, a hatalom viszont „egész asszonyt” kíván. A próbafolyamat elején arról is beszélgettünk, hogy mitől is válik az illúzió élménnyé a színpadon.

A darab mintha idézőjelbe tenné a régi tételt: minden sikeres férfi mögött egy nagyszerű nő áll.

– Valóban nem lehet ráhúzni a darabra ezt a sémát, mert a darabbeli férjem nem sikeres. Illetve sikeres, hiszen miniszter lesz belőle, de amúgy teljesen élehetetlen figura. Kicsit költői alak, nem is igen tudunk meg róla túl sokat, miközben elvileg körülötte forog minden. De az talán közelebb áll az igazághoz, ha úgy fogalmazunk, hogy egy erőtlén férfi mögött áll egy erős nő, aki helyette is irányít.

A rendező Oroszlánszívú Richárdnének is nevezte az egyik próbán.

– Pontos, csak a férje nem egy Richárd... Úgy hiszem, Zsivka ennél sokszínűbb jelenség. Nőként és feleségként is.

Gondolkodott a szerepe kapcsán, hogy igazából milyen miniszterfeleség lenne?

– Nem jutott még eszembe, de szeretnék sokat utazni. Így csak a külügy jöhetne szóba, ugye? Vagy várjon, inkább lennék egy nagykövet felesége, aki éveket állomásozik Londonban, Párizsban vagy Bécsben. Azt tényleg szeretném.

Próbálta közelíteni Zsivkát a mai magyar valósághoz?

– Nincs szükség erre. A hatalom természete a lényegét tekintve nem változik, örök. Nem hinném, hogy másként próbáltak előnyhöz jutni egy politikus családtagjai vagy rokonai a múlt század húszas éveiben, amikor Branislav Nušić a darabot írta, mint manapság. Lehet, hogy másféle javak, pozíciók után áhítoznak, de a mohóság biztos ugyanaz.

Sem a hatalom, sem az emberre gyakorolt hatása nem változott?

– Sok embert láttam, aki valamilyen vezetői pozícióhoz jutott, és megfigyeltem, kevesen tudják megőrizni a korábbi személyiségüket. Még a legjobb vonásaikat se nagyon sikerül „megmenteniük”. A hatalom átgyúrja az embert, nem tudnám megmondani, hogy miért, mert ahhoz nem színésznőnek kellett volna mennem. De talán a hatalom gerjesztette feszített helyzetet, a folyamatos nyomás megváltoztatja az embert.

A miniszter felesége nem egyszerű vígjáték.

– Nehéz lenne megmondani a műfaját. Groteszk szatíra talán. De az biztos, hogy nem olyan klasszikus vígjáték, mint amilyen egy Feydeau-darab lenne. Ne ilyen elvárásokkal közelítsenek hozzá.

Nehezebb a színésznek a bizonytalanabb műfajú darab?

– Minden darabnak meg kell találni a maga hangját vagy lelkét, és minél közelebb kell férkőzni hozzá. Még akkor is, ha az idők során a mű más és más fénytörésbe kerül. Az a dolgunk, hogy kinyíljon az alkotói folyamat során. Nekem ugyanis nagyon fontos, hogy a leírt mű legyen a kiindulópont, a biztos alap, és ne a saját agymenéseinket próbáljuk ráhúzni mindenáron. Előbb meg kell értenünk a szerzőt, mert csak azután tehetjük hozzá a magunkét. Nekem legalábbis azok az előadások szövegeztak tetszeni, amelyek esetében ez a sorrend, és nem azok, amelyekben a darab már csak ürügy, hogy mondjuk a magunkét. És ilyen értelemben az aktualizálás is megtörténik, hiszen a megértés során már a saját idegrendszerünkkel dolgozunk, a saját reflexeinkkel közelítünk. Alázat és megértés nélkül nagyon nehéz megtalálni a kulcsot a darabhoz, de csak így találkozhat az előadásban szerző és színész.

A próbán is megküzdött minden mondatért.

– Mert nekem nem megy másként, csak ha értem, amit el kell mondanom. Ráadásul ez nem egy magyar darab, és a fordítás időnként még messzebb vihet a szerzői szándéktól. Ilyen a nyelv, egyszerre tesz hozzá és vesz el. És ilyenkor elég egy kis bizonytalanság, hogy minden a fej tetejére álljon.

Amikor beszélgetünk, egy hónappal a bemutató előtt, a próbákon még számos irányba alakulhat egy-egy jelenet. Kicsit olyan ez, mint egy sakkparti sok lépéslehetőséggel.

– Na de éppen ez benne az izgalmas! Nem lehet megspórolni a zsákutcákat, a visszafordulásokat, a kínlódást. De nem is szabad, mert csak így találunk rá arra az útra, amelyen aztán végig kell menni az előadás érdekében. Még akkor is, ha időnként nagyon kétségbeesítő a helyzet. De a próba épp attól próba, hogy akár ezerféleképpen is kipróbálhatjuk az adott jelenetet. Mindenféle érzelmi állapotban, hangütésben. Amit elképzelünk a fejünkben, azt fizikailag is ki kell próbálni, amíg a testünk, az ösztönünk végül azt nem súgja: Ez jó! Így jó! Amikor azt mondom magamnak: Ez már tényleg Zsivka!

Tehát a most még látható bizonytalanság nem csak szükséges rossz?

– A próba a színészi munka leglényegesebb része. Az a végcél, hogy a folyamat során minél több információt és variációt összegyűjtsünk magunkban a karakterünkről, hogy minél szélesebb legyen a róla szóló tudásunk. Még egy gonosz szereplőnek is meg kell találni a maga igazságát, mert csak egy igazán sokszínű figura válhat hús-vér karakterré. E nélkül csak egy előadó vagyok, aki felmondja a szöveget. A néző is csak akkor tud azonosulni a figurával, ha hús-vér alakot lát a színpadon. Különben az illúzióból nem lesz élmény, csak egy jobb szemfényvesztés.

A POLITIKUS IS SZÍNÉSZ

Tompos Kátya és Farkas Dénes próba közben...

A balkáni térség legnevesebb vígjátékírója, Branislav Nušić külügyi kormányhivatalnokként (no meg színházigazgatóként) is dolgozott, így semmi kétségünk sem lehet afelől, hogy tudja, mit beszél, amikor azt ecseteli, miként forgatja fel a politikai karrier egy „védtelen” család életét. Amikor kajánul élcelődik azon, hogy nyelvlecke, szerető és néhány aranyfog sem árt, ha valaki jó miniszterfeleség szeretne lenni. Hiszen ebben a világban minden a látszat és szerep...

A miniszter feleségének próbáján járunk, és épp azt a jelenetet csípjük el, amikor Zsivka (ő a miniszter felesége) és szűk családja megtudja a hírt: az eddig nem sokat felmutató hivatalnokból, Popovics Szimeunból (a férjből) miniszter lett. A lánya, a veje és a felesége, Zsivka örömtáncot lejt: vége a nélkülözésnek, a kölcsönökből fenntartott életnek. A hatalom fénye hirtelen besüt az ablakon, a még szegényszágu berendezésre. Zsivka asszony ugyanakkor az eufória pillanatában is odaszúr a felemelkedő családba egyre kevésbé illő vejének, Csédónak, akit Farkas Dénes alakít.

– Az édesapám hivatásszerűen foglalkozott a politikával. A rendszerváltozás után egy ideig az SZDSZ tagja volt, így aztán van képem arról, milyen együtt élni egy politikussal – mondja Farkas Dénes. Ma is fáj, hogy a költőként, íróként is számon tartott apja, Osztójkán Béla sokkal kevesebbet tudott foglalkozni az irodalommal azokban az időkben. Az ember egy részét bizonyosan felfalja a politika, teszi hozzá. Mint ahogy az is világos, hogy a politikai pálya voltaképpen színészi pálya, a politikus pedig színész: játszik magának, játszik a választóinak.

Csédó, a vej és Dára, a miniszter lánya a húsfaszék körüli tülekedésben is megőrzik ártatlanságukat és tisztaságukat, amit leginkább

az egymás iránt érzett szerelmük garantál. Persze egy kis eltévelyedés azért befér.

– Egy kis férfiúi irigység azért felbukkan ebben a Csédóban a miniszteri após iránt, de igyekszik arra is felhasználni az új helyzetet, hogy lendítsen valamit saját, nem túl rózsás anyagi helyzetén. De alapjában véve nem veszi el az eszét a hatalom közelsége – magyarázza Farkas Dénes, hogy miként viselkedik az általa játszott karakter. Már csak azért sem torzul el teljesen a személyisége, mert hamar az áldozatok között találja magát: gyanús múltja, bizonytalan egzisztenciája, nevenincssége miatt egyre inkább kilóg a felemelkedőben lévő familiából. Nem csoda, ha végül ő is ármánykodni kezd, csak hogy ezt nem (csak) a pénzért teszi, hanem szerelemért: nem akarja elveszíteni Dárát. Csédó figurájában épp ez az ív a legérdekesebb, ahogy az őt ért igazságtalanságtól eljut a saját igazságáig. Aztán mosolyogva még hozzáteszi a színész: – És még az is lehet, hogy a hatalom kísértései végül kapitulálnak a szerelemmel szemben.

És hogy milyen politikus lenne civilben Farkas Dénes? Teljesen alkalmatlan erre a szerepre, válaszolja nevetve, de ha már mindenáron választania kellene egy tárcát, akkor kultuszminiszter lenne. Első in-

tézkedésével azonnal több forrást biztosítana a kultúrának, mert ő is azt vallja, amit Churchill mondott, amikor a világegés idején a hadi kiadásokra akarták fordítani a kultúrára szánt pénzt is: akkor mi értelme lesz megnyerni a háborút? A lelki torzulások és a hatalomtól való függés ellen pedig a legjobb recept a felelősség lenne, de ebben már a szerb szerző sem igazán bízott. A mai tapasztalataink pedig őt igazolják.

– Olyan lehet politikus családban felnőni, mint híres színészek gyerekeként: egyfelől nehéz, mert folyamatos megfelelési kényszer alatt állsz, és akármit teszel, semmi sem elég jó, másfelől pedig mégiscsak könnyebb az érvényesülés – magyarázza Tompos Kátya, aki amúgy egészen politikamentes környezetben cseperedett fel. Mindenről beszéltek a szülei, csak a politikáról nem, így könnyen tud azonosulni a karakterével, akit sokkal inkább érdekel a kalapvásárlás, mint a miniszterség körüli hercehurca.

– Azt még nem döntöttem el, hogy mennyire tudatos ez az elzárkózás. Ösztönösen védekezik-e így Dára, vagy egyszerűen nincs benne felelősségtudat. A divat iránti érdeklődése mindenesetre kissé elszigeteli a való világtól, és így önkéntelenül is leveszi a válláról az életre vonatkozó döntések súlyát, a szerelemben viszont nem ismer tréfát. Ez a lány képes szeretni, minden körülmények között. Ezért is ő az egyik legszimpatikusabb karakter a sok szerencselovag között.

És hogy Tompos Kátya belevágna-e a politikába, lenne-e first lady? Válasz helyett csak nevet, azt viszont már elképzelhetőnek tartja, hogy egy napon nők irányítsák a politikát. Valószínűleg kicsit jobb lenne a világ, bár az is lehet, hogy a nők is megennék egymást egy idő után,

ahogy a férfiak. Ő persze nem kalapvásárlással védekezik a politika mindennapos támadásai ellen.

– Igyekszem mindenféle véleményt meghallgatni, és a sokszínűségben megtalálni az igazságot – mondja. Újságot viszont nem olvas, mert ha mégis, csak felbosszantja magát, sőt fel is dühíti... A düh pedig nem jó tanácsadó, még a színpadon sem.

Branislav Nušić szereplői, akiket *A miniszter felesége*-ben megírt, nem az igazságot keresik, hanem a meggazdagodás, a boldogulás apró esélyeit. Egy életünk van, és az élet nagy igazságait is könnyebb elviselni, ha már tele a zsebed – így kacsint össze a szerző a nézővel. Tévedett volna?

Árkosi Árpáddal, Udvaros Dorottyaival,
Tompos Kátyával és Farkas Dénessel
beszélgetett: PAPP SÁNDOR ZSIGMOND

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

*Jaj anyám, jaj anyám, én jó édesanyám,
a szülői házban nincsen maradásom,
nekem a zöld erdő lehet csak lakásom,
gubancos nagy szarvam nem férne házadba,
temető-agancsom nem fér udvarodba,
az én lombos szarvam dübörgő világ-fa,
csillag a levele, tejút a möhaja,
csak szagos füveket vehetek szájamba,
első-szörű gyepet fonhatok nyálamba,
nem ihatok én már virágos pohárból,
csak tiszta forrásból, csak tiszta forrásból!*

A SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ

Színház és film után – új verzióban a Juhász Ferenc verséből készült előadás

„Én arról írtam verset, hogy nem akarok, te azt rendezted meg, hogy nem tudsz visszatérni.” Vidnyánszky Attila idézi fel, mit mondott az előadásról Juhász Ferenc, *A szarvassá változott fiú kiáltásai a titkok kapujából* című hatalmas költemény szerzője.

2003-ban mutatta be *A szarvassá változott fiú* című előadást a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház. Vidnyánszky már az 1990-es évek közepén nekiveselkedett, hogy színre vigye a művet, de akkor a társulat nem „harapott rá” a faluját, a szülői házat és az anyát elhagyó, a városba kerülő és a gyökereihez visszatérni nem tudó fiúnak a történetére. A rendezőt már ezt megelőzően, még kijevei egyetemistaként foglalkoztatta Juhász verse, el is készített egy forgatókönyvet, pénz is lett volna rá, ám végül az akkor széteső Szovjetunió zűrzavarában a forgatásig már nem jutottak el.

A verssel való kísérletezés, a görög tragédiák kórusa és a népballedak hangulata, a mozgásszínház és költői szertartásjáték, a csak tiszta forrásból bartóki gondolata, a falu és a város világának víziószerű

megjelenítése – mindez együtt képezte az előadást, amely 2013 óta a Nemzeti Színház repertoárján volt látható. A társulat pontosan kidolgozott, koreografált játéka és Trill Zsolt szarvasfiúja mellett az előadás kulcsa az anyát játszó Töröcsik Mari volt. Az egyik legszebb jelenetben a fiút játszó Trill Zsolt, mint egy fordított pietà, az ölében tartja az anyját, Töröcsiket. A produkció sokfelé járt az országban és külföldön: Kijevben, a Bárika Színház nemzetközi fesztiválján, a Passages Fesztiválon (Nancy, Metz), az Ördögkatlanban és a debreceni Csokonai Színház fesztiválján.

Debrecenben készült el az előadás nyomán a mozifilm is, amelyben Vidnyánszky Attila tovább lépett: a film egy társulatról és egy rendezőről szól, akik *A szarvassá változott fiú* című előadás bemutatójára készülnek. A film főszereplője pedig már nem a vers szarvasfiúja, hanem az előadás rendezője. A film végén egy gyufa lobban – de nem tudjuk meg, hogy a rendező végül felgyújtja-e a színházat, amelyben éppen *A szarvassá változott fiút* adják. Talán

A szarvassá változott fiú

Játsszák: TRILL ZSOLT, VARGA JÓZSEF, SZÜCS NELLI, TARPAI VIKTÓRIA, BÉRES ILDIKÓ, FERENCI ATTILA, GÁL NATÁLIA, IVASKOVICS VIKTOR, KACSUR ANDRÁS, KACSUR ANDREA, KRISTÁN ATTILA, OROSZ IBOLYA, OROSZ MELINDA, RÁCZ JÓZSEF, SÓTÉR ISTVÁN, SZABÓ IMRE, TÓTH LÁSZLÓ, VASS MAGDOLNA, ifj. VIDNYÁNSZKY ATTILA

Juhász Ferenc verse alapján az előadást rendezte:

VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

november 28. • Théâtre de l'Atelier

Festival de l'Imaginaire, Párizs

december 7. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház előadása

először és utoljára. A végletekig vitt gondolat ez: minden színházi előadás egyszeri és megismételhetetlen, csak az „itt és most” létezik: a születése egyben a halála is – miközben a színházban estéről estére a megismételhetetlen ismétlése történik.

Tavaly a Mediawaven – hogy ne csak egy „sima” vetítés legyen – úgy játszották a filmet, hogy a közönség között elvegyültek a színészek, és egyszerre mondták a verskórus sorait élőben és párhuzamosan filmbeli önmagukkal. A „geg” olyan hatásos volt, hogy

Vidnyánszky elhatározta: újra gondolja a történetet, egy új verzióban ötvözve a film és a korábbi színpadi változat elemeit.

A próbák előtti napokban beszélgetek Vidnyánszky Attilával. Színészeivel, a beregszászi társulattal annak idején hónapokig próbálta a darabot, aztán elkészült a film. Most megint ízekre szedik, hogy újra- és továbbgondolva hozzák létre az új előadást, amelynek premierje a párizsi Festival de l'Imaginaire-en lesz. Az irányokat már eldöntötte Vidnyánszky, elkészült a speciális vetítövászson is, amely a film és a színpad közötti átjáróként funkcionál majd, az anya alakja pedig már csak a filmről idéződik meg... A próbákon, a közös munka során dől el: hová fut ki a történet. Ez nincs előre eldöntve. Hogy milyen üzenetet hoz majd a fiú, aki „ott állt az idő hegygerincén, / ott állt a mindenség torony-csücskén, / ott állt a titok kapujában.”

És lobban-e az a bizonyos gyufa?

KORNIA ISTVÁN

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szilágyi Andor

Tóth Ilonka

játsszák: BODROGI GYULA, BÁNSÁGI ILDIKÓ, WASKOVICS ANDREA e. h. (Tóth Ilonka szerepében), VOITH ÁGI m. v., BAKOS – KISS GÁBOR, MÉCS KÁROLY m. v., RUBOLD ÖDÖN m. v., CSURKA LÁSZLÓ m. v., DÓZSA LÁSZLÓ m. v., KRAUSZ GERGŐ e. h.

valamint a Kaposvári Egyetem Színházi Intézetének hallgatói: Arató Ármin, Bánföldi Szilárd, Benedek Dániel, Bera Márk, Bergendi Barnabás, Habodász István, Kádas Petra, Mészáros Martin, Mucsi Kristóf, Papp Barbara, Rábaközi Gergő, Szép Domán, Sziládi Hajna, Takaró Kristóf, Török Sára

Díszlet: Oleksandr Bilozub // Jelmez: Nagy Viktória // Dramaturg: Verebes Ernő // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

ŐSBEMUTATÓ: 2016. október 21. – Varsó, Teatr Polski

PREMIER a Nemzeti Színházban: 2016. október 25.

további előadás: december 19. – 15 óra

A programot az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára létrehozott Emlékbizottság támogatja

1956
2016

TÓTH ILONKA

1956. Tóth Ilona orvostanhallgatót, a budapesti Domonkos utcai kórház önkéntes vezetőjét letartóztatják. 1957. Sor kerül a forradalom utáni megtorlás legelső, egyetlen nyilvános perére, hogy a kádári rendszer bebizonyíthassa: nem ártatlan fiatalok harcoltak Magyarország szabadságáért, hanem köztörvényes bűnözők gyilkoltak ártatlan kommunistákat. 1957. A huszonnégy éves medikát kivégzik. Az előadással nem a koncepciót szeretnénk újratárgyalni. Egy embertelen és gyilkos mechanizmus iszonyú működését akarom megmutatni, amely a nemzet gerincét megroppantotta. Tóth Ilonka számunkra az ártatlanság jelképe.

„A versengő helyzet célja olykor csak az időtöltés, ebben a szereplők jól elvannak (mint a befőtt), mert ez csak „játék”, ismerik a kimenetelét.”

Balázs Géza

Mint a befőtt

A szenvedély: sodró erejű érzelem, ösztönző vágy, erős, önkéntelen törekvés. Aki a szenvedély rabja, nem tud szabadulni valamilyen tevékenységtől. Szemvédellyel, erős meggyőződéssel űz valamit. Erős szemvédelye a sport. Vagy éppen a fényképezés. A túlzott szemvédellyel: mánia. A *Szemvédellyel*ben azonban nincs kinyilvánított, erős szemvédellyel, inkább lassú szemvédellyel van. Elisnek ugyan szemvédelye (mániája?) a fényképezés, és talán kicsit túlzásba is viszi, de tekinthetjük kedvtelésnek, hobbinak is. Ő azonban szemvédellyelnek mondja, lehet, hogy az északi kis szigeten ez a hobbi már annak számít. Ezenkívül csak egyszer hangzik el a darabban a szerelmi szemvédellyel kívánása. A címben szereplő szemvédellyel a darabban inkább hiány; azaz leplezett szemvédellyel, a jelenségek mélyén rejlő feszültség, taposóakna.

A szereplők egyhangú, unalmas életet élnek. Andreas Winkelman szinte érzelmek nélkül teng-leng, boldogtalanul, de elég jól beletörődve ebbe a szemvédellyelenségbe. Eva és Elis elvannak, mint a befőtt. Eva élete meglehetősen sivárság, férje gyakori utazásai, magárahagyottsága fokozzák ezt. Elis, a férjét még csak mozgatja valami tűz (szemvédellyel) a fotózás és a milánói építészeti munka kapcsán, de magánélete langyos. Anna korábbi családi tragédiája és balesete kapcsán depressziós, ebből igyekszik kitörni Andreasba csimpaszkodva, de az ágy hideg marad... (Nem leszek poéngyilkos.) Mintha alakulna egy érzelmi-szerelmi négyes: Eva és Elis férj-feleség, együtt vannak (mint a befőtt), Eva és Anna is beleesik Andreasba, vagy inkább elkalandoznak a környezetükbe eső legelső férfi felé, Elis barátokhoz, vacsorázní hívja Andreast, majd vadul (szemvédellyel) kezdi el fotózni s közben vetkőztetni, ami azért majdnem túlmeleg

egy bizonyos határon. A „mint a befőtt” háttérben formálódik egy nyomasztó félelem. Éli életét a végtelenül magányos, de jóakarató Johan, akitől ugyancsak távol áll a szemvédellyel, ám akinek érzéseit jól jellemzi, hogy eltemet egy meggyilkolt kiskutyát. A titokzatos állatgyilkosságok kapcsán a szigetlakók Johanra gyanakodnak. E cselekményszálban igazi tragédia történik. (Nem leszek poéngyilkos.)

Bergman filmdrámájában (*En passion*, 1969) elfojtott északi, svéd szemvédellyel találkozunk: elfojtottsággal. A svéd társadalomban mintha lenne pár ilyen taposóakna... Egy ilyen taposóaknára utal a világtól elzárt, békés szigeten történő, titokzatos állatgyilkosságok sorozata. Ugyanis a kérdés nyitott marad. (A film egyértelművé teszi, hogy az állatgyilkosságok folytatódhatnak. Ki tudja, mikor robban a következő taposóakna?)

A szemvédellyel elfojtása a túlzottan fegyelmezett viselkedésben nyilvánul meg. Pótcselekvésekben, élethazugságokban. Eric Berne pszichológus „emberi játszmáknak” nevezi őket. A játszma egy kiszámítható cselekvéssorozat, ami egy meghatározott, nyeregszövegűtől vezetett cél felé viszi a szereplőket, rendszerint ismétlődő módon, rejtett, trükkös,

akár tisztességtelen lépésekkel. („Házasságunk első évében megcsaltalak.”) A versengő helyzet célja olykor csak az időtöltés, ebben a szereplők jól elvannak (mint a befőtt), mert ez csak „játék”, ismerik a kimenetelét. Berne szerint a szervezetnek valamilyen alapszintű folyamatos ingerlésre van szüksége, egyébként elrohad. Ennek vannak természetes módjai, mint a simogatás, vannak társadalmi-kulturális szabályok által irányított módjai, mint a köszönés, a semmitmondó dolgokról való beszélgetés vagy éppen a dicséret. Összetettebb fokon, mint ahogy ebben a színdarabban ezek emberi játszmákban nyilvánulnak meg.

A Nemzeti kamaraszínpadán Kiss Csaba a Bergman-film fő gondolatait jól követő emberijátszma-dramát rendezett. A körbe ülhető kisszínpad, a színészek közelsége alkalmas az átélhető emberi-érzelmi játszmák átadására. Miközben Bergman a filmjében egy tanítörténetet ábrázol: sziget, lecsupaszított karakterek, ismétlődő játszmák, az előadásban a színészeknek alkalmuk nyílik a lefojtott karakterből kihozni a legtöbbet: a leleplező viselkedést. A leginkább szeretni való figura: Johan (Szarvas József). De az életjátékosok belső küzdelmét, a „mint a befőtt”-jelenség mélyén lappangó fortyogást jól jeleníti meg Horváth Lajos Ottó (Andreas), Györgyi Anna (Anna), Tóth Augusztina (Eva), Schnell Ádám (Elis). És végre itt, a kamaraszínpadon tűnik föl, hogy a színészek milyen szépen beszélnek: kellemes orgánussal, hiteles szövegtolmácsolással (mikroport nélkül).

Sütő Andrásnál olvastam, hogy egy káderes által elreklírált lakásban egy éjszaka eldurran a háziak által a szekrény tetején tárolt paradicsomos üveg. Sikoltozva rohantak ki a betolakodók.

(A szerző nyelvész)

Most komolyabb adag lelkezés következik, helyes, Bergman, ismerjük, jól emlékszem. Jól, rosszul, valahogy. Öten egy (színpad)szigeten, jómódú értelmiségiek, meg egy afféle egyszerű fickó, nemigen tudni, mit csinálnak. Mivel foglalkoznak a *spleen*en kívül. Azon kívül, hogy élnek, és az magában is mekkora probléma. Nyilván amúgy nem főszabály a nettó beborulás skandináv minden-megvan felső-középosztálybeliéknel, nem nyüglődnek folyvást – Bergman filmjeiben nyüglődnek. Itt is.

Két óra hosszat. Szünet nélkül. Majdnem körülüljük őket, tényleg majdnem-sziget. Mindenki majdnem sziget.

Még az „egyszerű fickó”, Johan (Szarvas József) is borong, a házaspár pedig csúcsra járhatja: Elis (Schnell Ádám) menő építész, Milánóban tervez kultúrpalotát, de nem hisz benne, és neje, Eva (Tóth Augusztina), aki irgalmatlanul unatkozik, vagy mi – de akkor miért zárja ide magát? Barátnőjük, Anna From (Györgyi Anna), súlyos autóbalesetet élt túl – férje és kisfia nem –, oké, van oka rá, de hogy a magányos Andreas Winkelman (Horváth Lajos Ottó) mitől ilyen beborult, végképp észak-fok, titok, idegenség. Valaha szigeten dolgozott, a cég tovább állt, ő maradt – ki tudja, miért.

Elvált.

Lefekszik Évával. Összeboronálódik Annával.

Kiemeli táskájából, és elolvassa a férj szakító levelét – az autót Anna vezette, a baleset talán nem is volt véletlen? –, hogy a darab végén a levél szavait ismételve szakítson az asszonnyal. Mindegy, mindez mellékes – nagyjából bármi az –, mivel a lényeg szerző/rendező és rendező/szerző szerint a *helyzet*. A lét(ezés) általában véve. Mely olyan – milyen is? Mély.

Lelki.

„Közel ülök, nem látok színészkedést a *fene jódolgomban pocsék rossz a dolgom* bergmankodás alap-kellékén, a fájdalmas arckifejezésen kívül.”

Kukorelly Endre

Közepes szenvedély

Nehéz. Zavaros. Reménytelen.

Annyira, hogy Isten is előkerül, rögtön az elején, Anna álmában: alant repül, nincs szárnya, és szép.

Nem csak Isten szép egyébként, hanem éppenséggel minden: szép keretezés (Johan előbb felakasztott kutyát talál, s mert őt gyanúsítják ezzel, végül magát akasztja föl), szép-egyszerű ruhák, szép-kellemes IKEA-színvilág, hűvös-szép szenvedély – ám ez a sok szépség így együtt inkább csak artisztikus szenvelgés. Bergman szenvedeg.

Összes művét láttam – a *Fårö* szigetről készült dokumentumfilmet is –, odavoltam értük. Liv Ullmann és Bibi Andersson, Max von Sydow és Erland Josephson, baromi lassú ütemben szenvednek, ön-csalás és őszintéskedés, az *En passion*, 69-es darab, vesd össze korabeli bugyikék trabantos, zöldellő parizeres hazai viszonyainkkal. Egy(két)szóval fantasztikusan hatott. Így kell szenvedni! Televízió nélkül!

Bergman enteriőrjeiben ugyanis nincs tévé. Úgy érte, hogy *eleve* nincs: úgynevezett társadalmi problémák egyszerűen nem léteznek, s ha mégis akad ez-az, *kívülről* jön, arctalan, láthatatlan-megfoghatatlan, mint a szigeten minden cél nélkül állatokat gyilkoló-csonkító pszichopata. Hogy mi van akkor? Hát, a vegytiszta lét.

Ami maga a pokol, nem kell hozzá a *külső*, a közvetített: a pokol bensőséges, ott bent viseljük az elviselhetetlent. A rendező Kiss Csaba erre még rászenveltet egy jócskát, színészei pedig teljesítik, ami kell.

Szépen.

Közel ülök, nem látok színészkedést a *fene jódolgomban pocsék rossz a dolgom* bergmankodás alap-kellékén, a fájdalmas arckifejezésen kívül. Még vicces rész is befér,

férfiak hajókürtöt utánoznak, hálás nevetés fogadja, nem vagyunk rákészülve arra, hogy humor lesz. És jó, igen, korrekt, francba a nagyvilág káoszával, „Milánóval”, azzal az izével, ahová a komp visz, és ahová csak a cinikus, munkájával – értsd: az egész *ottanival* – szemben érdektelen mérnök utazgat, érte(ni véle)m: de itt és most mire mindez?

Minek előásni a mélységből ennyi mélységet?

Mi a *satöbbije* (aktualitás, szándék, mondanó, nemzetiszínház) ennek a *nehéz az élet, húba, mennyire reménytelenek az emberi viszonylatok* művészi közhelytömegnek? Nézem, színház, mű, művi, művészet, elvagyok, óvatosan változtatok a testhelyzetemen, visszabillenek, nem jut eszembe mindenáron kimenni, eszembe jut Bibi Andersson melle. Meg hogy nekünk sem volt tévénk 1969-ben.

Még.

Pedig milyen csodás lett volna, Istenem! Maga a – megengedem, alacsonyan repülő – csoda! Akkoriban ártáram tévézni a Bartáékhoz a Rózsa utcába, és *pokolian* irigykedtem, hogy nekik van. Bartáék szoba-konyhában laktak, fa mosóteknő a konyhafalnak támasztva, véccé a gangon – a szobában villogott a tévé. Ment a Tell Vilmos. Meg a szoc. reklám. Monoszkóp! Ez a szoba-konyha-dolog jóval később esett le, akkoriban csak *csodálkoztam* rajta, semmi több. Mert épp *csodálkoztam* Észak-Nyugatot. Hogy lám, így is lehet.

Vagy csakis így lehet, így szabad. Nem is tudom, miket gondoltam erről, mert aztán persze lett tévénk meg szabadság, és, rendben, így is meg úgy is, mindenképp nehéz.

(A szerző író, költő)

A Gulag virágai

Összeállította és írta Földes László Hobo

Játsszák: FÖLDES LÁSZLÓ HOBO, RÁCZ JÓZSEF, PÁL LAJOS

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilozub //

Dramaturg: Kozma András // Ügyelő:

Kabai Márta, Lovass Ágnes // Rendezőasz-
szisztens: Bencze Zsuzsa

Rendező: VIDNYÁNSZKY Attila

mikor? hol?

ŐSBEMUTATÓ:

2016. november 12.

további előadások:

december 19. – 19 óra 30

Kaszás Attila Terem

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

A GULAG VIRÁGAI

A Perm-36-os lágerben november 7-i ünnepségére készülnek (a fiatalabbak kedvéért: ez volt Nagy Októberi Szocialista Forradalom napja). A rabokat felszólítják: szereplőként vagy szerzőként vegyenek részt a műsorban. Vagyis éltesse azt a rendszert, amely őket rabságban tartja – hátborzongató abszurditás. A Gulagon járunk, amely az ártatlan milliókat – köztük sok százezer magyart is elnyelő és megsemmisítő – szovjet munkatáborok gyűjtőneve. Az ünnepre „beérkező” versek, novellák, történetek, dalok, szomorúak és vidámak persze nem a rendszert éltetik, hanem arról tanúskodnak, hogy a művészet még a világ legborzalmasabb helyein is a túlélés egyik eszköze. A táborokban született művészeti alkotásokat nevezi Hobo a „Gulag virágainak”. És megjelenik majd a színen a világtörténelem egyik véreskezű alakja, Lenin is. Üvegkoporsójából mászik elő, hogy kinevethessük...

CYRANO DE BERGERAC

A kardforgató költő orrkomplexussal és szerelem mindenhatósága

– Cyránónak nincs nagy orra. Egyrészt mert az orr komplexusaink, frusztrációink jelképe, másrészt ma egy nagy orrú Cyrano egyszerűen régimódi lenne. Kizárólag a nagy orra alapján megítélni őt, az csupán a komikus szituációt erősíti – ezt a hatást viszont nagy orr nélkül is el lehet érni. Ráadásul, ha figyelmesen olvassuk a darabot, kiderül: csak Cyrano állítja magáról, hogy nagy az orra, a többiek csupán erre reagálnak. Ebből fakadt az az elgondolásom, hogy Cyrano csupán képzelet, hogy nagy az orra.

Így érvel az előadás rendezője, a grúz David Doiasvili, aki a Nemzeti Színházban futó népszerű *Szentivánéji álom* rendezőjeként már ismert a magyar közönség számára.

Rostand halhatatlan művének Cyránón kívül van még egy fontos szereplője: a nő, Roxane. Ám ebben az előadásban belőle nem egy, hanem öt van.

– Amikor azt gondolnánk, hogy már mindent tudunk egy nőről, akkor egyszer csak csinál valami olyan meglepőt, ami elgondolkodtatja a férfit – mintha egészen más nőt ismert volna eddig. Amikor a *Cyrano de Bergerac*ot olvasom, az az érzésem, hogy Roxane mind az öt felvonásban olyan dolgokat művel, ami meglepő az előzőekhez képest,

mintha már egy másik nő lenne. Ezért lett az előadásban öt Roxane, akik egyszerre is színpadra lépnek.

A színháztörténet egyik nagy sikere a *Cyrano de Bergerac*. 1897-ben a párizsi Comédie Française mutatta be a 29 éves, már nem egy sikeres költői színjáték szerzőjének, Edmond Rostand-nak ezt a romantikus, hősi játékát. A tomboló siker végigszálgaldott Európán és az egész világon.

A világirodalomban csak a legnagyobbaknak sikerül olyan legendás figurát alkotnia, mint Cyrano. A kötekedő, nagyszájú, sziporkázóan szellemes párbajhős és költő, az érzelmes szívű, önfeláldozó, csúnyságában is büszke lovag valóban élt, a 17. században: Savinien Cyrano de Bergerac tehetséges író, a hagyományok ellen lázadó szabadgondolkodó, Molière kortársa és barátja, aki verseket, satirikus leveleket, színdarabokat, regényeket írt, és félelmetes kardforgató hírében állt. Rostand felismerte, hogy az igazi Cyrano legfontosabb műalkotása maga az élete, és ebből alkotta meg „elevenbe vágó, szellemes” verselés-sel a szerelem örökérvényű történetét.

És ki ne ismerné a darab híres mondatát: „Mert magamat kigúnyolom, ha kell, / De hogy más mondja, azt nem tűröm el!”

Edmond Rostand:

Cyrano de Bergerac

fordította: Ábrányi Emil

Cyrano – FEHÉR TIBOR ■ Christian – FARKAS DÉNES ■ Roxane – UDVAROS DOROTTYA, NAGY-KÁLÓZ ESZTER, SÖPTEI ANDREA, MIKECZ ESTILLA e. h., ÁCS ESZTER e. h. ■ Guiche gróf – OLT TAMÁS ■ Ragueneau – RÁCZ JÓZSEF ■ Liza, a felesége – KATONA KINGA e. h. ■ Le Bret – KRISTÁN ATTILA ■ Lignière – MÁTYÁSSY BENCE ■ Castel Jaloux, kapitány – TÓTH LÁSZLÓ

továbbá: BARTA ÁGNES e. h., BERETTYÁN NÁNDOR e. h., BERETTYÁN SÁNDOR e. h., BORDÁS ROLAND e. h., FÜLÖP TAMÁS e. h., ROENHELT ZSUZSANNA e. h., SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ, VAS JUDIT GIGI e. h.

Díszlet: David Doiasvili // Jelmez: Bánki Róza

Rendező: DAVID DOIASVILI

mikor? hol?

december 6., 29. – 19 óra • Nagyszínpad

Mészáros Sára, Kalmár Tamás, Sarkadi Kiss János, Szarvas József, Váncsa Gábor

A GÁT

Történetek a tűz körül – olyasmikről, amik az életben a legfontosabbak

A helyszín egy világégi ír kocsmá. Itt találkozgat esténként három magányos férfi: Brendan, a harmincvalahány éves kocsmatulaj, Jack, a hatvan körüli autószerelő és a negyvenes Jim, aki Jacknek segít a garázsban. Hírlík, hogy a régi ismerős, Finbar érkezik egy fiatal nővel, akinek állítólag eladta közelben lévő házát. Finbar is errefelé lakott valaha, de már rég beköltözött a közeli kisvárosba, panziója és családja van, szóval a három „ittmaradthoz” képest karriert csinált. Érkeznek is, és sörrel, whiskyvel, ír tündérmesékkel és rémtörténetekkel elkezdődik az este. Tulajdonképpen ennyi a „sztori”: komótos beszélgetés és ivás közben észrevétlen belecsúsznak egy olyan hangulatba, amelyben mindenkiből kiszakad egy-egy furcsa és titokzatos történet, és maguk sem veszik észre, de életük egy fontos estéjét töltik itt együtt, amikor mindenkiről kiderül, mennyire vágyja a szeretetet, és közben az is kiderül, talán maguk sem hitték volna, de képesek is ezt a szeretetet nyújtani a másoknak. Talán mert egy kíváncsi, szép, szabad és törtszívű nő lépett közéjük néhány órára. Késő van, elköszönnek, minden megy tovább, ahogy eddig, és tudhatjuk, semmi nem úgy megy immár.

Történetek a tűz körül. Ez a darab műfaji meghatározása. Bérczes László rendező erről a válasz.hu oldalon így beszélt: ez talán egyszerűen azt jelenti, hogy ha az emberek – egymásnak akár idegenek is – képesek arra, hogy egy kocsmában a kandalló tüze köré gyűljenek, és ott sör és whisky mellett őszintén beszélgessenek, akkor, egyszer csak, maguk sem veszik észre, de olyasmikről beszélnek, amik az életben a legfontosabbak. Mire vágyik az ember, mit szeretne, mi nem sikerült az életében, mi az, hogy születés, szerelem, halál. Az utóbbi időben azt is észrevettem, hogy újra egyre fontosabbá válik a mese, a történetmesélés. Ez a vágy gyerekkorunk óta megvan bennünk, és most újra erősödik az igény. McPherson mestere a monológoknak, melyekben legendákat, titokzatos álmokat mesél el, de ígérhetem, hogy senki nem fog aludni rajtuk. Az előadás egy szép, szeretettel teli este lesz a tűz körül.

S hogy kinek ajánlja a rendező *Agát* előadást? Akit a bombasztikus hírek, a véres, nagyszabású, zajos események érdekelnek, annak nem ajánlom *Agát*-at, de annak igen, aki rászánja a türelmet, hogy egy másik ember tekintetére rákapcsolódjon, illetve ezáltal önmagára is figyeljen két órán át, és észrevegye azt, amit az önmagunk köré épített bástyáink közt nem veszünk észre. Itt most rá lehet nézni a másik emberre. Gyönyörű sorsok bomlanak majd ki a szemünk előtt...

Conor McPherson

A gát

történetek a tűz körül

Jack – SZARVAS JÓZSEF ■ Valerie – MÉSZÁROS SÁRA ■ Finbar – SARKADI KISS JÁNOS ■ Brendan – VÁNCSA GÁBOR ■ Jim – KALMÁR TAMÁS

Fordította: Upor László // Dísplet: Cziegler Balázs // Jelmez: Cselényi Nóra // Dramaturg: Kiss Mónika

Rendező: Bérczes László

mikor? hol?

december 6. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

A kaposvári Csiky Gergely Színház és a budapesti Nemzeti Színház közös produkciója

Az előadás kaposvári bemutatója 2015. október 2-án volt.

Conor McPherson engedélyét a Curtis Brown Group Ltd. (London) és a Hofra Kft. (www.hofra.hu) közvetítette.

SZESZÉLYES NYÁR

Kisregényből vízirevü – korok, tapasztalatok, csehek és magyarok

Krokovy Vary „fürdőváros” unalmas nyári nyugalma egy vándor bűvész-kötéltáncos és a gyönyörű, fiatal segédje, Anna megérkezése kavargatja fel. A csendes napokon egymást emelkedett stílusú csipkelődéssel szórakoztató három jó barát életét megbolygatja a cirkuszosok érkezése.

A költői lelkületű atya, az anekdotázó őrnagy és a filozofáló fürdőmester egy pillanat alatt beleszeret a szépséges Annába, és mindhármán megpróbálják meghódítani. A fürdőmester elhanyagolt felesége, Katerina pedig a bűvész bűvkörébe esik.

Mintha a szabadság istene és istennője jelenne meg a városkában, ahol megállt az idő: mind a három férfi szeretné magának Annát, még ha ez végül testi-lelki sebesülésekbe is kerül, Katerina még oda is költözik a cirkuszos kocsihoz, de a mutatóvanyos élet közéről már nem olyan vonzó. A szabadság fárasztó és veszélyes.

Három nap és három éjszaka története, mint a mesében.

A *Szeszélyes nyár* szerzője Vladislav Vančura a két háború közti cseh irodalom nálunk kevésbé ismert, de annál jelentősebb alakja: a költői-realista cseh irodalom, a hrabali-világ és a cseh írói és filmes újhullám is az „ő köpönyegéből bújik elő”. Az 1926-ban megjelent kisregény nem csupán Vančura legfontosabb műve, de a cseh irodalom rendkívül jelentős alkotása. Hasek *Švejk*-jével emlegetik együtt, és Bohumil Hrabal munkásságának előzményeként tartja számon az irodalomtörténet. Nagysikerű filmet rendezett belőle Jiří Menzel 1968-ban.

Vančura műve alap és elrugaszkodási pont Galambos Péter rendezőnek és szerzőtársának, Erneyi Beának. A regénysztori „közben” az előadásban lezajlik jó negyven év viharos cseh történelme ’68-tól a bársonyos forradalmon át napjainkig. Hőseink számára mintegy háttérzajként, rádióból és tévéből, zenékben és dokumentumokban szűrődik csak be a külvilág és a történelem, amiről nem vesznek tudomást.

Három nap és három éjszaka kalandjai után ismét helyreáll a csend és a nyugalom, mert a negyedik nap reggelén már csak hült helye van

a cirkuszos kocsinak... Minden marad a régiben. Vagy talán mégsem egészen?

A Nemzeti Színházban színre kerülő *Szeszélyes nyár* közösségi alkotás, minden alkotó közreműködő világa beépül az előadásba. Fontos a zene: az újrhangszerelt egykori slágerekhez (Melis László), Erneyi Bea írt új szövegeket, és új dalok is születtek kettejük együttműködéséből.

S hogy mindebből, hogyan lesz zenés-táncos csehszlovák vízirevü? Meglátják.

Szeszélyes nyár

Vladislav Vančura regénye alapján (fordította Zádor András) és egyéb dokumentumok felhasználásával a szöveggönyvet írta: Erneyi Bea és Galambos Péter

Antonin – HORVÁTH LAJOS OTTÓ ■ Hugo őrnagy – SCHNELL ÁDÁM ■ Fülöp atya – KRISTÁN ATTILA ■ Katuska – SÖPTEI ANDREA ■ Arnostek – FEHÉR TIBOR ■ Karel Gott, Jirka, Idegenvezető – BAKOS-KISS GÁBOR ■ Anna – DUNAI CSENGE e. h. ■ Marta, Szőke lány I. – KATONA KINGA e. h. ■ Václav, Őrmester, Armstrong, Józsi bácsi – BORDÁS ROLAND e. h. ■ Iveta, Szőke lány II., Józsi néni – ÁCS ESZTER e. h.

Zeneszerző, zenei vezető: Melis László // Díszlet: Galambos Péter, Libor Katalin // Jelmeztervező: Kárpáti Enikő // Koreográfus: Blaskó Borbála // Súlygó: Kónya Gabriella // Ügyelő: Lovass Ágnes // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

rendező: Galambos Péter

mikor? hol?

december 2. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

ISTEN OSTORA

Kelet és Nyugat drámai találkozása – történelem a színpadon

Attila, a hunok királya hatalma csúcsán áll: uralma alá hajtotta a fél világot, de nem pusztította el Rómát. Meghódoltak előtte a gótok is. A fogoly Mikolt gót hercegnőt gyűlölet fűti meggyilkolt szülei és leigázott népe miatt. Fondorlatok útján magába bolondítja Attilát... A tomboló bosszúvágy mélyén Mikolt szívében szenvedélyes szerelem rejtőzik.

A végzetes szerelem „vadromantikus” története mögé két civilizáció, a Kelet és a Nyugat drámai találkozásának hatalmas tablóját írta meg Bánffy Miklós *A nagyúr* című drámában. És ezt is megmutatja a Bánffy-mű alapján készült *Isten ostora* előadás.

– Ha végignézzük a jelenen, azt látjuk, hogy a világban oda-vissza hullámozásban mozognak egész népek – mondja a rendező, Vidnyánszky Attila. – Vendégmunkások milliói özönlenek egyik földrészről, országból a másikba. Háborúk, polgárháborúk, éhínségek miatt emberek százazrei kénytelenek elmenekülni hazájukból, új hazát, menedéket keresve. A Kelet és a Nyugat drámai találkozásainak, összeütközéseinek történelmi dimenzióját éljük – megint.

– Bánffyt az foglalkoztatta a 20. század elején, amire én is választokat keresek ma, a 21. század elején – fogalmaz a rendező. – Vajon ebben a keveredésben – a mai népvándorlásban, globalizálódó világunkban, Európában – meg tudjuk-e őrizni a lényegünket, a gyökereinket, vagy az eljövendő világ rákényszerít majd bennünket, hogy az együttélés ér-

dekében feladjuk nemzeti identitásunkat? És nem csak mi, mások is. Izgalmas kérdés, hogy meg tudjuk-e őrizni – nem csak mi, mások is – a csak ránk (rájuk) jellemzőt, és lehet-e megértés a kultúrák között. Bánffy drámája, amely nyomán az *Isten ostora* előadás készült, nem a máról szól, hanem történelmi távlatokból vizsgálja ezeket a máig érvényes kérdéseket.

Isten ostora

Bánffy Miklós: A nagyúr című műve alapján

játsszák: MÁTRAY LÁSZLÓ m. v., TROKÁN ANNA m. v., BÁNSÁGI ILDIKÓ, SCHNELL ÁDÁM, HORVÁTH LAJOS OTTÓ, FARKAS DÉNES, BODROGI GYULA, FEHÉR TIBOR, KANALAS ÉVA m. v., BERETTYÁN NÁNDOR e. h., MÉSZÁROS TIBOR m. v., OLT TAMÁS, BAKOS-KISS GÁBOR, JANKA BARNABÁS m. v., BERETTYÁN SÁNDOR e. h.

Díszlet, jelmez: Oleksandr Bilobuz // Dramaturg: Rideg Zsófia

Rendezte: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

december 4. – 19 óra • Nagyszínpad

Kanalas Éva, Fehér Tibor, Farkas Dénes, Mátray László

POSZT-siker

Az *Isten ostora* a 2015-ös Pécsi Országos Színházi Találkozón (POSZT) több díjat is nyert: legjobb előadás, legjobb rendezés, legjobb látvány, legjobb férfialakítás (Horváth Lajos Ottó).

Az előadás 2016 tavaszán a kazanyi Nauruz Fórum vendége volt.

BETYÁRJÁTÉK

„Ez is rock 'n' roll!” – a Rackajammal,
Kovács Norbert Cimbivel és táncosaival

Magyaros betyárleves gazdagon – ez a produkció műfaja. Vagyis amolyan előadóművészeti mindent bele. Színháznak koncert, koncertnek színház, van benne zene, tánc, próza, árnyjáték és film keveredik a Betyárjátékban. És akik a régi receptet új felfogásban lefőzték: Szomjas György rendező és Ferenczi György zenész, a Rackajam zenekar vezetője.

– A mi előadásunk egy dalciklusra épül. A lazán kapcsolódó dalok kiadnak egy ívet, amely ha akarom, egy betyár történetét meséli el, ha akarom, több típusból tevődik össze – mondja Szomjas György. – Az előadás természetesen Kukorica Jancsival kezdődik, akinek a története egy klasszikus betyárrá válással indul. Éppúgy kezdik üzni, hajszozni, ahogy a betyárokat: »Jaj, a zsvány! jaj, az akasztani való! / Hogy ássa ki mind a két szemét a holló!... «” Persze a Betyárjátékban nem vitéz lesz Jancsiból, mint Petőfinél, hanem betyár.

Élőben pedig fellépnek Kovács Norbert Cimbi és táncosai, valamint a néptáncmozgalom veteránjai: Végső Miklós és Balla Zoltán játsszák majd az idősebb szerepeket. Verbunkból lesz Galga menti, szatmári, kalotaszegi – öltözetben és táncstílusban is elválasztva egymástól. De az egyes tájegységek nem maradnak mindig elszigetelten, az előadás betyárjai össze is verődnek, és közben szólnak a Rackajam számai.

Ahogy Szomjas magyarázza: „A rockoperában oldalt áll a zenekar, vagy a zenekari árokban játszanak, de nálunk természetesen középen. A mögöttük kifeszített vásznon filmbejátszásokat látunk, máskor a táncosaink árnyjátékot adnak elő a vászon mögül. Narrátor, amolyan 19. századi kikiáltó segíti a nézőket, hogy könnyebben követhessék a történetet.”

Ferenczi György és a Rackajam – Szomjas György

Betyárjáték

koncertfilmszínház egy részben

Zenészek: APÁTI ÁDÁM (wurlitzer zongora, basszusgitár), BIZJÁK GÁBOR (kürt, wurlitzer zongora), FERENCZI GYÖRGY (szájharmonika, hegedű), JANKÓ MIKLÓS (cajon), PINTÉR ZSOLT (mandolin), MESICS GYÖRGY (hegedű), KERÉKGYÁRTÓ GERGELY (brácsa), NEUMAYER GYÖRGY (hangmérnök), BIMBÓ CSABA (hiperűrugrás)

Táncosok: KOVÁCS NORBERT „Cimbi”, BALLA ZOLTÁN, BESENYŐ GÁBOR, FARKAS LÁSZLÓ, FUNDÁK KRISTÓF, HAHN-KAKAS ISTVÁN, IHÁSZ LÁSZLÓ, KÁDÁR IGNÁC, KASZAI LILI, LINCZENBOLD MAXIMILIÁN, LŐRINCZ HORTENZIA, MOLNÁR ANNA, SÍK RÉKA, SZABÓ RUBINKA, SZABÓ SZILÁRD, SZÜCS GÁBOR, VÉGSŐ MIKLÓS

Narrátor: OLT TAMÁS

Koreográfus: Kovács Norbert „Cimbi” | Rendező: SZOMJAS GYÖRGY

mikor? hol?

december 21. – 19 óra • Nagyszínpad

Együttműködő partner: Híd Média Kft.

Filmjelenetek, koncert, árnyjáték, balladák, korabeli dokumentumok. Mindez együtt Ferenczi György szavaival nem más, mint egy élő rock 'n' roll film.

– A mi gonoszaink is vannak olyanok. Rózsa Sándor van olyan, mint Ned Kelly vagy Billy kölyök. A betyárban éppen ez az érdekes: a nép egyszerre tartja hősnek őket és szenved tőlük. A betyár túlélőreceptje: ahhoz, hogy élve maradhasson, a saját közegét nem bánthatta. A gazdagtól elvesz, a szegénynek meg ad. A betyároknak benne volt a nagyság, hősiesség, de ezek árnyoldalai is. A mi középeurópai történetünknek egy jó metaforája ez.

Május van, Tisztelt úr...

Szép Ernő

Május, kávécsarnok, tűzoltó
egyfelvonásosok

MÁJUS

játsszák: Virág György, Dévai Zoltán, Rutonics Róbert, Nešić Máté, Gnädig Kornélia, Papp Arnold, Virág György, Lőrinc Tímea

KÁVÉCSARNOK

játsszák: Lőrinc Tímea, Nešić Máté, Rutonics Róbert, Virág György, Papp Arnold, Gnädig Kornélia

TŰZOLTÓ

játsszák: Lőrinc Tímea, Papp Arnold, Virág György, Gnädig Kornélia, Dévai Zoltán

Díszlet: Mezei Kinga // Jelmez: Janovics Erika // Zene: Mezei Szilárd // Dramaturg: Góli Kornélia

Rendező: MEZEI KINGA

mikor? hol?

december 10. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

a Zentai Magyar Kamaraszínház előadása

Jelenet a Tűzoltó című egyfelvonásosból
| fotó: Gergely Árpád

MÁJUS VAN, TISZTELT ÚR...

Szép Ernő egyfelvonásosai: Május, Kávécsarnok, Tűzoltó

„A korai egyfelvonásosok, kabarétréfák és *Az egyszeri királyfi* után a *Májussal* talál rá igazi hangjára Szép Ernő, a színpadi szerző; ez a költői játék egyben nyitánya annak a néhány éves korszaknak, amelynek során legjobb, maradandó darabjait adják elő” – írta egyik kedvenc szerzőjéről a jeles irodalomkritikus, Réz Pál. Szép Ernő (1884 – 1953) rendkívül népszerű költő, divatos színpadi szerző volt, regényei – mint a legfontosabb, a *Lila ákác* is – irodalmi szenzációknak számítottak. A feledés után a modern, abszurd irodalom hazai előfutáraként ma is tart újrafelfedezése. Ady Endre, Molnár Ferenc szűkebb baráti körébe tartozott, Babits nagy költőnek tartotta. Rendkívül szerény, alacsony, sovány ember volt, aki félszeg mosollyal írta ironikus hangvételű műveit. Ismerték, szerették, nagyra becsülték – de igazán senki se vette komolyan. Ahogyan ő maga se vette komolyan önmagát – anekdotába illő volt a bemutatkozása is: „Szép Ernő voltam”.

Szép Ernő figuráit egyszerűen nem lehet nem szeretni, szélsőségesen életunt vagy éppen életigenlő magatartásukban hasonlítanak egy-

másra: a boldogság utáni vágy, és az ajtón kopogtató szerelem mindhárom történetben megjelenik.

– Szép Ernőt játszani, azzal a korrallal és azokkal a figurákkal foglalkozni, azokat a viszonyokat és azokat a társadalmi jelenségeket megfigyeltetni, amelyek ezeket a darabokat jellemzik, minden művész számára nagy kihívást jelent: végigjárni azokat az utakat, amelyek azt mutatják meg, honnan indul el egy-egy figura, és hogyan jut el a boldogság megtalálásáig. Szép Ernőt játszani igazi jutalomjáték, a századelő nyelviségét, szófordulatait, fanyar humorát ma elsajátítani és hitelesen interpretálni élvezetes, hiszen a művek érzelmi és tartalmi világa ma is érvényes. – mondja Mezei Kinga rendező.

A 2009-ben alapított Zentai Magyar Kamaraszínház a közönséget egy ilyen utazásra invitálja – ezúttal a Nemzeti Gobbi Hilda Színpadán. Szép Ernő három egyfelvonásosán (*Május, Kávécsarnok, Tűzoltó*) keresztül vágnak neki az útnak: megkeresni a nagybetűs Szerelmet és a nagybetűs Boldogságot!

„A színjátszás számomra azt jelenti, hogy megpróbáljuk a partner energiáját megérezni – hogyan, milyen hangsúllyal jutott el a saját témájához –, és nekem ehhez a hangvételhez képest kell reagálnom, és egyáltalán belépnem a játékba.”

SAJÁT HIDAK

Mátray László az otthonos magabiztosságról és a vendég bizonytalanságáról, kis és nagy szerepekről, lucernakaszálásról és az örület veszélyeiről

Két éve játszik a Nemzetiben, kétlaki életet él – és két lova van. Mátray László az erdélyi Sepsiszentgyörgy Tamási Áron Színháza és a budapesti Nemzeti között ingázik. A János vitézt vagy az Isten ostorában Attilát alakító művész arról is beszél, hogyan segít neki a szerepformálásban a bivalyszelidítés vagy a kutyahúség.

A 2010-es Kaszás Attila-díj nemcsak a színészi teljesítménynek, hanem a közösségért végzett munkának is szól. Nehéz volt a sepsiszentgyörgyi évek után Budapesten beilleszkednie?

– Amikor először eljöttem, erős félelem volt bennem, de ez természetesen változott. Most már nehezen tudom elképzelni az életemet a pesti játék, a nemzetis előadások és kollégák nélkül. A Nemzeti számomra kikapcsolódás is, egy kis kilépés a megszokott, kisvárosi környezetemből. Közegem továbbra sincs Pesten, de nem is hiányzik. Szívesen bejövök a Nemzetibe egy-két órával az előadás előtt, beszélgetünk, rákészülünk az előadásra. Szentgyörgyön ez nincs, de az ottani kisközösséget sem tudnám nélkülözni: a dörzsölődést, a kollégák régóta ismerős reakcióit.

A Nemzeti közönsége János vitézként ismerhette meg 2014 márciusában. Akkoriban elárulta, nehezen szokja meg a fővárosi közeget. Azóta eltelt több mint két év, mennyit változott Kukorica Jancsi és mennyit ön?

– Vidnyánszky Attila János vitéz rendezése nem sokat változott a kezdetektől, én viszont visszavettem a ráfeszülésből. Már jobban el merem

engedni magam, de még mindig nem érzem azt a szabadságot, mint Szentgyörgyön.

Ez a színházról vagy a közönségről szól?

– Rólam. Játszottam már a szentgyörgyi társulattal is a pesti Nemzetiben, és volt bennem egy plusz drukkk. A Fősvényt és a Vízkeresztet adtuk elő, előbbi kifejezetten jól sikerült, mégis éreztem magamban némi bizonytalanságot. A Tamási Áron Színházban a színpad repedéseiben megülő porszemet is ismerem, s az otthonosság miatt könnyebben lépek be a játékba. Budapesten például meghalnék, ha beugróként kellene játszanom, ilyen kétséges körülmények között nem tudnék játszani. Ott azt mondom magamban: bemegyek, és úgyis megoldom.

Ez a kollégáktól is függ?

– Igen. Ott tudják, hogy képes vagyok megformálni az adott szerepet, itt pedig mindig azt érzem, hogy be kell bizonyítanom a színésztársaimnak, hogy meg tudom csinálni. Ez nem rosszindulat vagy túlzott elvárás kérdése különben, inkább arról van szó, hogy Szentgyörgyön vagyok otthon, s ezért itt, a Nemzetiben a vendég bizonytalanságával

mozgok. A Nemzetiben nekem kell a házhoz méltóan viselkednem, míg otthon a színház szabályait akár én is meghatározhattam. Ez a játékra is igaz, odahaza megtapasztalom, ahogy a színésztársak időnként hozzám alkalmazkodnak. Ez természetesen az összeszokottság miatt is lehetséges: ismerős közegben az ember magabiztosabban kezeli a rögtönzést igénylő, váratlan helyzeteket.

És bizonyára a két színház játékkultúrája közötti különbségből is fakad mindez.

– Hogyne. Vidnyánszky Attila koreografált rendezéseiben nincs nagyon idő és tér a rögtönzésre, hiszen bármi váratlan történik is, a színésznek adott pillanatban muszáj az előre meghatározott helyen lennie, különben borul a koreográfia. A színjátszás számomra azt jelenti, hogy megpróbáljuk a partner energiáját megérezni – hogyan, milyen hangsúllyal jutott el a saját témájához –, és nekem ehhez a hangvételhez képest kell reagálnom, és egyáltalán belépnem a játékba. Ezt nehezebb megtalálni úgy, hogy közben köt a koreográfia. Akad, amikor úgy érzem, hogy éppen lassítanom kellene a saját tempómat, de ezt a kimért idő miatt nem tehetem meg. Ilyenkor más eszközt kell választanom, ezeket a színészi eszközöket keresem. Ez egyrészt görcsössé tesz, másrészt kihívások elé állít.

Ez csak a Vidnyánszky-rendezésekre vonatkozik?

– Attila természetesen jól láthatóan koreografál, de más megközelítésben Zsótér Sándorra is igaz ez. Őt nem foglalkoztatja például, hogyan, milyen gesztusokkal fejezünk ki valamit, ő – ha lehet így fogalmazni – gondolatokat koreografál.

Vidnyánszky Attilánál nagy szerepeket játszik, Zsótérnél kisebbet. Melyik a nehezebb?

– Mindig is csodáltam azokat a színészeket, akik kevés szóval, rövid idő alatt is képesek „betölteni” a szerepüket. Kis feladatnak tűnik, pedig óriási szakmai jártasságot kíván: éppen csak megjelenik, talán még mondata sincs, mégis hiteles és hatásos. Ez olyan önbizalmat jelent, amit nagyon becsülök. Akinek nagyobb szerepe van, annak általában van ideje felvenni az előadás ritmusát, alkalmazkodni hozzá, és felépíteni a saját játékát. A szentgyörgyi társulat egyik nagy öregének, Nemes Leventének volt egy egyszavas megjelenése az *Ilja próféta*-ban, annyit kellett mondania: hát. Ebben a rövidke szóba sikerült olyan tartalmat sűrítetnie, amire kevesen képesek. Persze az egész rendezés épített erre a „hát”-ra, mégis olyan ereje volt, hogy az irigylésre méltó. Ez valami! De azért Nemes Levente is megszenvedte...

Önnek is volt ilyen megszenvedett szerepe?

– Mindegyik ilyen. De a rövid megjelenés más miatt is nehéz. Van ugyanis, hogy az embert a saját hiúsága kiragadja egy történetből, mert azt gondolja: ha csak ennyit akartok tőlem, akkor legyen ennyi. Nem jellemző ez rám, de nem tagadom: ez a kísértés is benne van ebben a helyzetben.

Korábban azt nyilatkozta: „Azóta, hogy a marosvásárhelyi színművészeti főiskolán Lohinszky Loránd tanárom óva intett: »Arra vigyázzon, nehogy pusztán egy díszes kulissza legyen!«, tudatosan ellenállok annak, hogy beskatulyázzanak.” Hogy áll ezzel az elhatározással?

– Ez a kimozdítás – az alapértelmezettől való eltérés – szerintem nagyon fontos minden színész számára. Nekem ritkán van alkalmam erre. Zsótér Sándor *Brandt*-ját tudom talán ezek között a lehetőségek között említeni. Ibsen darabjában a címszereplő egyik ellenpontját, a bírót alakítom, egy cinikus-praktikus alakot. Nem szokványos szerepkör ez számomra, jól is esik.

Mátray László

A Kaszás Attila-díjas színművész 1976-ban született Kézdivásárhelyen. A Marosvásárhelyi Színművészeti Egyetem elvégzése után a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron Színházhoz szerződött.

Játszotta a *Bánk bán*, az *Ivanov* címszerepét, *Az ember tragédiája* Ádámját. Az *Yvonne, burgundi hercegnő* című Gombrowicz-darabban nyújtott alakításáért 2008-ban díjazták a kisvárdai Határon Túli Magyar Színházak XX. Találkozásán. Hamletjét pedig a legjobb férfi főszereplő kategóriában jelölték UNITER-díjra (a legrangosabb romániai színházi elismerés) 2014-ben. Vállalt szerepet filmekben is: a *Varga Katalin balladája* című Peter Strickland-drámában, Joel Schumacher amerikai horrorjában, a *Blood Creek*ben vagy Kostyál Márk hamarosan a mozikba kerülő *Kojot* című alkotásában.

2013 óta lép fel a budapesti Nemzeti Színházban, ahol János vitézként debütált, alakította Szindbádot, valamint a hun királyt az *Isten ostorában*, és játszik a *Brandban* is. Az évad végén Bánk bánként látható majd Katona József drámájában.

Sepsiszentgyörgyi Hamletje is erre példa? Miközben herceg, büszke tartású ember, a darab a fiatalember sérülékenységéről szól.

– Határozottságunkkal gyakran éppen a sérülékenységünket leplezzük. Nem szeretjük, ha esendő pillanatainkban látnak minket. Így kezdtünk el annak idején Hamletről is beszélni: az ő konfliktusának

nagyon fontos része, hogy az apai szellemnek nem tud megfelelni. A terhes örökség gondolata sokat segített a karakter megértésében.

Gogol *Egy örült naplójában* ritkán látott arcát mutatja Sepsiszentgyörgyön: a daliás Mátray László magában beszélő, sebzett embert alakít.

Hogyan született meg ez a könnytől párás szemüvegű figura?

– Gogol pétervári elbeszélését mindenképpen szerettem volna eljátszani. Az *örült naplója* próbálásakor kiderült, hogy nehezen fogadok el külső szempontokat ennél a monodrámánál. Igazgatóm, a rendező Bocsárdi László segített, de egy idő után úgy éreztem, hogy én másként értelmezem a szöveget, mint ő, úgyhogy felajánlotta, hogy amikor szükségem van rá, jön, egyébként csináljam egyedül. Sokat kínlódtam, de végig kellett járnom az utamat.

Egy kisvárosban él, Sepsiszentgyörgyön, de még onnan is kijebbel költözött, a közeli a szörcei tanyára.

– Nem a színház miatt költöztem ki, ez a vágy régen megvolt bennem. Szinte véletlenszerűen kerültem a színház közelébe, felfigyeltem valakire, csatlakoztam egy diákszínjátszókörhöz, aztán megtetszett, jött az egyetem Marosvásárhelyen, és elszereződtem Szentgyörgyre... De mindig fontos volt számomra, hogy a valósághoz fűződő viszonyomat is fenntartsam. Színészként hagynom kell elvárásolni magamat, hogy alakíthatóvá válhassak. Ezért jó érzés, amikor a tanyai teendők során olyan mondatokkal koppintanak az orromra, hogy le kéne már kaszálni a lucernát. Egyszer kora reggel próbáltam ébredezni, amikor az unokatestvérem már kopogott az ablakon: „Így nem fog meghízni a lovad!”

És hogyan megy a gazdálkodás?

– Egyelőre csak állatokat tartok, vagyis leginkább veszteséget termelek. Mostanára viszont eljutottam addig, hogy fákat is ültetek –

János vitéz

természetesen pálinka készítésében gondolkodom. Korábban volt olyan év, hogy nagyapám két almafájáról kiváló pálinkát készítettünk. Negyvenhét fokosan elvágva, ahogy kell. Két éve pedig jó szilvatermés volt. Nagyon várom, hogy a tavaly ültetett körténk és cseresznyéink is teremni kezdjenek. Mindez fontos számomra, de a színészet mellett nem tudom azt mondani, hogy gazdálkodó vagyok.

Ráadásul kétlaki életvitellel.

– A szörcei tanya nem is Szentgyörgy határában van, hanem 35 kilométerre onnan, vagyis ha otthon vagyok is, ingáznom kell. Szerencsémre kiváló embert találtam, aki kedvvel és hozzáértéssel gondozza az állatokat, amikor nem vagyok odahaza. Ez a kulcsa ennek, ezt Szarvas Józsitól tudom, aki úgy tartja fent az őrségi Tündérkertjét, hogy közben Pesten lakik, a Nemzetiben játszik. De szentgyörgyi színész-kollégák között is akad, aki kiköltözött a városból.

Pedig a színház alapvetően városi műfaj. Miért kezdenek gazdálkodásba a színészek?

– Nekem legalábbis muszáj volt egy menekülési utat kiépítenem. Mára ez az én esetemben több is lett mentesvárnál, gyakran így is azonosítanak. Ha rólam érdeklődnek Szentgyörgyön, azt mondják: ő az, aki falun él. Védjeggyemmé vált. Már az egyetemen eldöntöttem, hogy nem szabad minden hidat felégetni, mert nem akarok beleőrülni a színész-mesterségbe.

Ez szükségszerűen ezzel járna?

– Hivatásnak tekintem a színészetet, de megvannak a veszélyei. Ha komolyan végiggondolom, azt hiszem, igen, ez vele jár. Hiszen mi önmagunk elvesztésével foglalkozunk. Ha nagyon következetesen végezzük a munkánkat, márpedig másképp nem érdemes, biztosan sérülünk általa.

– Az állatai tehát segítik ennek elkerülésében. A négylábúakkal Kassai Lajos lovasíjásznál is meglehetősen magabiztosan bánt. Ez gyermekkorából következik?

– Nem, tömbházban laktunk, számomra is csak vágy volt a kutya, mint megannyi gyereknek. Így aztán, amikor édesapámat meglátogattam a hegyen – ő egy meteorológiai állomáson dolgozott a havasokban –, egy nap sétálni mentem egy ösvényen. Előfordult ott egy bernáthegyi, kishordóval a nyakában, ahogy a nagykönyvben. Mellém verődött ez a kutya, amit gyerekefjével úgy értelmeztem, hogy ez az enyém. Ez persze nem volt igaz, de lélekben Alto mégis csak az én kutyám volt. Kassai Lajos kaposmérői tanyáját az *Isten ostora* próbafolyamata során látogattuk meg a társulattal. Sokan tartottak a bivalyoktól, de én készültem répával, és szívesen fogadtak az állatok. Korábban hasonlót éltem át, amikor megkértek, hogy a Székely Vágtán vezessem fel egy barátom lovát. Kicsit ideges állat volt, de mellettem mégis megnyugodott – ekkor határoztam el, hogy lovakkal fogok foglalkozni.

Ezeket a tapasztalatokat fel tudta használni a szerepformálásnál?

– A Kassai-birtok döbbenetes élmény volt: irigylésre méltó, ahogyan az íjjal, a lóval bánt, hatalmas ír farkaskutyái rendkívüli erőt és méltóságot árasztanak. A látogatásnak közvetlen hatását ugyanakkor nehéz megfogalmazni. Amikor a jurtában ültünk és Lajos a rendről beszélt, az izgalmas volt. Akkor már sokat beszéltünk a próbákön arról, hogyan lehet megközelíteni a hun király, Attila karakterét, aki a fél világ ura volt, rettegett és tisztelt uralkodó. Kassainál talán arra érezhettem rá, hogy az erő egyik kulcsa a nyugalom. Egyszerűen ismeri önmagát, ami miatt akár hibázhat is, hiszen tudja, milyen utat kell bejárnia. Én is keresem a magamét.

LUKÁCSY GYÖRGY

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

„...Szentgyörgyön vagyok otthon, s ezért itt, a Nemzetiben a vendég bizonytalanságával mozgok. A Nemzetiben nekem kell a házhoz méltóan viselkednem, míg otthon a színház szabályait akár én is meghatározhattam.”

Isten ostora

Brand

Szindbád

A Nemzeti Színház épülete 1956 október-november táján | fotó: FORTEPAN / Nagy József

A Nemzeti Színház 1956. október 24. után karácsonyig nem tartott előadásokat. Ennek több oka is volt: a Nemzeti Színház épülete a Blaha Lujza téri harcok során jelentősen sérült, és a színészek sztrájkoltak. Az első előadást a Nemzeti Kamaraszínházában, a Katona József Színházban tartották december 23-án: Illyés Gyula darabját, a Fáklyalángot játszották. A legfontosabb esemény Major Tamás igazgató eltávolítása után a teátrumot vezetni hivatott művészeti kollégium megalakulása volt.

HATVAN ÉVE TÖRTÉNT...

» november 21.

A Színház- és Filmművészeti Szövetség forradalmi bizottsága tárgyalásokat folytatott a Népművelési Minisztérium képviselőivel: „A művészek képviselői leszögezték, hogy az elvi irányítás véleményük szerint a Színház- és Filmművészeti Szövetség feladata. A minisztérium képviselői ezt tudomásul vették. Megállapodtak abban, hogy a legkiválóbb művészek és írók részvételével szükségesnek látszik létrehozni egy műsorpolitikai bizottságot, amelynek célja, hogy a rosszlelkű dramaturgiai tanácsokkal ellentétben megakadályozza a bürokratikus irányítást, és lehetővé tegye egy szabadabb színházi és drámairodalmi légkör kialakulását” – tudósított a Népakarat.

» november 27.

Megjelent Katkó István beszámolója a Nemzeti Színház kilátástalan helyzetéről: „Fenn, a zsinórpadról az ágyú ütötte nyíláson át a színházi épületből kilátni a megsebesült városra. Lent didergő, kanyargó embersor. Az áruház előtt állnak. Átellenben az élelmiszerüzlet előtt tolonganak. A kenyérre és a meleg öltözékre azonnal szükség van. A téren nyüzsgő bazár, kiabáló árusok, tarka embersereg. De talán az a kopott kabátos férfi, aki most gondterhelten felnéz a Nemzeti Színház háborútól szaggatott épületére, arra gondol: mikor csendül fel a gyönyörű magyar szó a zászlódíszbe öltözött reflektorfényben úszó színpadon?”

» december első hete

A Nemzetiben rendezőkből (Gellért Endre, Marton Endre, Major Tamás), színészekből (Bessenyei Ferenc, Ungvári László, Somló István, Sinkovits Imre, Raksányi Gellért), írókból (Illés Endre, Illyés Gyula, Karinthy Ferenc, Tamási Áron) és dramaturgokból (Hubay Miklós, Benedek András) álló művészeti kollégium alakult a színház vezetésére.

Illyés Gyula és Major Tamás – talán a Nemzeti Színház színpadán az 50-es években. Akkor még együtt, aztán egy időre elváltak útjaik... | fotó: Wellesz Ella (OSZMI)

Szerepátvételek

1956. december elején a napilapok színházi kulisszatitokként közölték, „hogy Mészáros Ági, Bessenyei Ferenc minden ellenkező híresztelésekkel szemben itthon van és dolgozik”, míg Szörényi Éva, Ferrari Violetta és Pataky Jenő elhagyta az országot.

Az újraindításra készülő teátrumokban jó néhány szerepátvétellel került sor, mert az említetteken kívül – mások mellett – Szabó Sándor, Bozóky István, Bartha Mária, Molnár Tibor, Lendvai Lajos, Kertész Sándor, Rajczy Lajos, Juhász József, Pongrácz Imre is Nyugatra menekült.

Szörényi Éva 1956. október 18-án Madách Imre *Az ember tragédiája* című művében, Éva szerepében lépett fel utoljára a Nemzeti Színházban. | fotó: Várkonyi László

SZÖRÉNYI ÉVA (Budapest, 1917– Los Angeles, 2009) harmincöt évnyi emigráció után lépett fel a Nemzeti Színházban. *Szülföldemen* című önálló estjét 1991. szeptember 7-én adta elő. „Én 1956-ban megfogadtam, hogy addig nem térek haza, míg hazám földjén idegen csapatok vannak. Most jöttem először haza, de nem települök végleg Magyarországra, ingázni fogok az Amerikai Egyesült Államok és szülőföldem között” – nyilatkozta az előadás előtt.

Ahogy Rakásnyi Gellért látta

„Egyik este megszólalt a telefon. Hubay Miklós író volt a vonalban, Gellért Endre üzenetét tolmácsolta: másnapra kért találkozót a Rózsadomb kávéházban, ahol Tökés Anna férje volt az üzletvezető. Ott szándékoztak megalakítani Gellért ötletére a Nemzeti Színház művész-kollégiumát, amely rendezőkből, házi szerzőkből és a forradalmi tanács megmaradt tagjaiból verbuválódott volna.

Másnap össze is gyűlt az illusztris társaság: Németh László, Tamási Áron, Déry Tibor, Illés Endre, Karinthy Ferenc és nem utolsósorban Illyés Gyula. Ez utóbbi szeretettel köszöntött és örömmel nyugtázta, hogy nem disszidáltam. Tudta, hogy a bátyámat 1947-ben kiűldözték, és arra számított, hogy most én is követem. – Igen, most kell itthon maradni! – mondta. – Gyula bátyám, kis pont vagyok én... – Nem vagy te kis pont, ez most kiderült, s mindenképpen örülök, hogy itt láthatlak. – A másik oldalán ülő Sinkovits Imre is megszólalt. – Ha már itt maradtunk, mi a teendőnk? – Félelmetesen elgondolkodtató és bölcs volt a válasz. – Életben maradni, ha kell, a részleges becsület árán is!”

(Rakásnyi Gellért: *Kutyu*, Budapest, 1996)

Ahogy Illyés Gyula látta

december 5.

Aztán a Gerbeaud-hoz. Hosszú sor – a helyekért? Gellért [Endre] és Benedek [András – a Nemzeti dramaturgia. *a szerk.*] arrébb várnak. Itt sose kerül ránk a sor, sétáljunk inkább a Duna-parton. A Vigadó mögötti szovjet emlékmű mellett ülünk le. (Az is meg van csúszítva a csillagtól, a cirill fölírástól.) Megkérem először is Gellért [Endrét], mondja el ő maga sérelmei történetét. A Színház Forradalmi Tanácsa a forradalom győzelme napján (egy kalap alá véve az egész hivatalos vezetéssel, illetve irányítással) úgy kezelte őt is, mint sztalinistát: elfogadta azt a lemondását, amelyet nem ő, hanem Major [Tamás] tett az egész vezetőség nevében. A forradalom visszanyomása után pedig úgy hívta vissza a helyére, mint aki megfelel ennek az új helyzetnek, tehát a sértést megduplázta, most már alkalmazkodónak ábrázolva őt. (Közben szovjet tankok dübörögnek a Petőfi tér felé.)

december 10.

A Nemzeti [Színház] vez[etői]vel mi (Illés [Endre], Németh [László]) a Rózsadombban. Gellért [Endre] oly udvariasan s személytelenül, hogy már homályosan elmondja, miről van [szó]: alakuljon egy írói bizottság a vezetés „segítésére”. Hubay szerencsétlen közbefejtegetése: azért a Nemzeti most is jól működik. (Akkor mit keresünk itt mi?) Végre nagy nehezen kimondódik a lényeg: a Nemzeti szétmegy, elzüllik, kompromittálódik, ha nem kap új vezetést, illetve vezetőt... De Illés [Endre] nem vállalja: írni akar. így hát a vezetőség meghív egy írói kollégiumot az igazgatás megosztására. Mivel nyisson a színház. Elleneztem itt is, hogy a Fáklyalánggal. Németh [László] is, Illés [Endre] is amellet érvel, hogy azzal. A leg súlyosabb érv (Majoré): már ki van nyomtatva a közös plakát.

(*Naplójegyzetek, 1956–1957. Budapest, 2016*)

FERRARI VIOLETTA (Hódmezővásárhely, 1930 – Budapest, 2014) az egyetlen volt, aki színészi karriert csinált Nyugaton. Frankfurtban, majd Münchenben, Hamburgban, Bécsben, főként az *Irma, te édes* címszereplőjeként ünnepelte a német színházi élet. „Én nem akartam a magyarságból élni, kokárdás lemezeket kiadni, vagy a Szabad Európából uszítani. Én saját magamnak is be akartam bizonyítani, hogy amit otthon kaptam, azt megérdemelten kaptam” – mondta egy 1992-es interjúban. Ferrari – bár csábították – nem lépett többé magyar színpadra, 1985-ben a színháznak is örökre búcsút mondott.

Juhász József és Ferrari Violetta Urbán Ernő: *Uborkafa* című művében. (rendező: Marton Endre, 1953) | MTI fotó: Farkas Tamás

lexikon

Raksányi Gellért (Szigetvár, 1925 – Budapest, 2008) A Színház- és Filmművészeti Főiskolát 1947-ben végezte el, a Nemzeti Színház tagja haláláig. A robosztus alkatú művész kiváló orgánnummal, apró gesztusokból építkező, kidolgozott játékkal elsősorban karakterszerepeket formált meg. Több mint ötven filmben és tévéfilmben szerepelt. Tehetségét 1966-ban Jászai Mari-díjjal, 1978-ban érdemes művész, 1989-ben kiváló művész kitüntetéssel ismerik el. 1992-ben a Kossuth-díjat is megkapja. 2000-től a Nemzet Színésze.

| fotó: Wellesz Ella (OSZMI)

Gellért Endre (Budapest, 1914 – Budapest, 1960) 1932-ben iratkozott be a Színművészeti Akadémiára, 1935-től előbb a Magyar, majd a Vígszínház tagja, színész. Először a Független Színpadon rendez. A háború után a Nemzeti Színházban rendezőként dolgozik, később a színház főrendezője lett. Közben tanított a Színművészeti Főiskolán, 1948-tól a főiskola színtanszak vezetője. Olyan jelentős rendezések fűződnek a nevéhez, mint az Úri muri, az Ármány és szerelem, a Ványa bácsi, a Pygmalion és a Peer Gynt. A forradalom után is játszott Galileit és a Fáklyalángot is ő állította színre. 1956. október 31-én Major Tamás igazgató a főrendezők – így Gellért Endre és Marton Endre – nevében is lemondott, amit Gellért sérelmezett. Súlyos depresszióval küzdött, harmadik öngyilkossági kísérletébe halt bele.

| fotó: OSZMI-archívum

Illyés Gyula (Felsőrácegrespuszta, 1902 – Budapest, 1983) Paraszti családban született. 1918-1919-ben részt vett a diák- és ifjúsági mozgalomban. Magyar-francia szakra járt Budapesten, de letartóztatást elkerülendő Franciaországba emigrált. Az 1926-os amnesztia nyomán hazatért. Első verseskötete a Nehéz föld (1928), legjelentősebb prózai műve, a Puszták népe (1936). 1937-től a Nyugat társszerkesztője volt. A Márciusi Front egyik alapítója. 1941-től a Magyar Csillag szerkesztője. 1945-ben az Nemzeti Parasztpárt nemzeti gyűlési képviselője. 1956. november 2-án jelent meg az *Egy mondat a zsarnokságról* című költeménye. A forradalom leverése után évekig hallgatott. A konszolidált Kádár-rendszer egyik legmegbecsültebb írója, majd a formálódó népi-nemzeti ellenzék támogatója. Három alkalommal kapott Kossuth-díjat (1948, 1953, 1970).

| MTI Fotó: Zinner Erzsébet

Ez történt az országban

1956. november 11.

A fegyveres ellenállás vége.

1956. november 12.

Az Elnöki Tanács felmenti a Nagy-kormányt, és megválasztja a Kádár-kormányt.

1956. november 14.

Megalakul a Nagy-budapesti Központi Munkástanács.

1956. november 21.

Megalakul a Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsa.

1956. november 22.

Nagy Imre és társai elrablása.

1956. december 2–5.

Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottságának ülése ellenforradalomnak bélyegzi az októberi felkelést.

1956. december 4.

Az asszonyok tüntetése a budapesti Hősök terén.

1956. december 11.

A rögtönbíráskodás bevezetése.

1956. december 13–14.

Az internálás bevezetése és a gyülekezési tilalom elrendelése.

1956. december 16.

Az első felkelő kivégzése „fegyverrejtegetés” miatt.

FORRÁS: Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században. Budapest, Osiris Kiadó, 2001. 604.

Urbán Ernő Uborkafa című darabjában Gózon Gyula (Kóbor Vince) és a némaszereplők. A kép közepén Faragó Ödön. (Nemzeti Színház, 1953. november 25.) | MTI Fotó: Farkas Tamás

TARTOZIK – KÖVETEL

Faragó Ödön és feljegyzései

Egyetlen szenvedélye volt: a színház. Ám a szenvedélye tartós és igazi sikert adott számára. Volt igazgató, színész és rendező. Kalandos életéről két könyvben számolt be. Mindenre emlékezett. Nem is csoda, hiszen 1914-től évtizedeken át naplót vezetett.

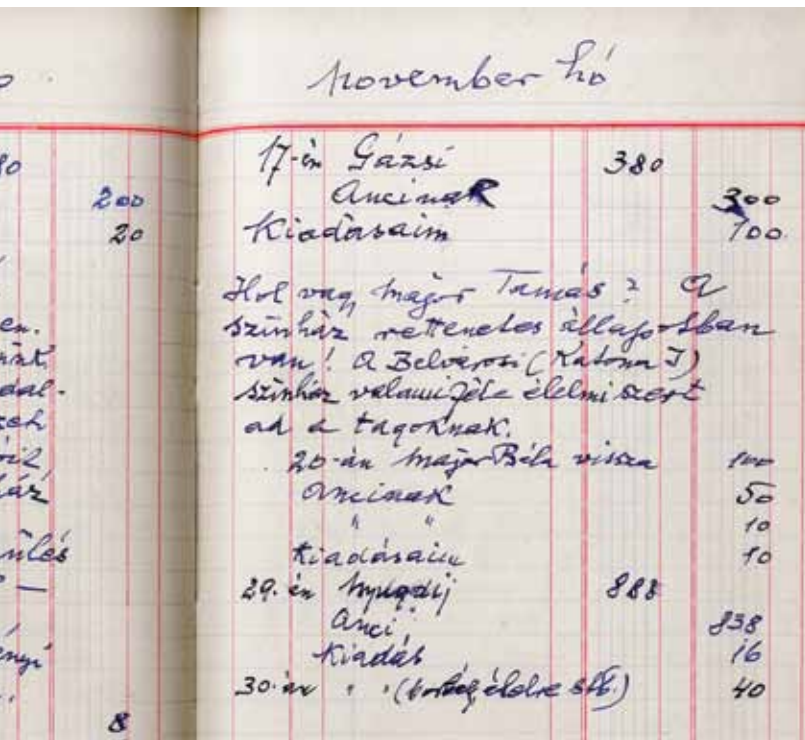
Faragó Ödön színész, rendező, színházigazgató nem tartozott a sors kegyeltjei közé. A millennium évében kezdte színészi pályáját Nyíregyházán. Ott volt az első magyar kabaré, a Tarka Színpad megalakulásánál 1901-ben, majd 1902-ben a Magyar Színház társulatába szerződött. Az első világháború kitörésének évében, 1914-ben Kassán lett színházigazgató, s ezzel a társulattal 1915. augusztus 14-én megnyitotta a saját költségén felépített új brassói színházat. Mivel a román csapatok 1916 augusztusában megszállták a várost, a direktor és társulata Kassára menekült.

Faragó Ödönnek egyetlen szenvedélye volt: a színház. Ezért dönthetett úgy, hogy az impériumváltás után is Kassán marad, ahol 1919–1923 és 1924–1926 között váltakozó szerencsével dolgozott. Úgy vélte, hogy az új történelmi helyzetben cseh és szlovák darabok bemutatásával segítheti a két nép közötti megbékélést, s ezzel egyúttal megszerezheti az új hatalom jóindulatát. Színre vitte hát Smetana *Eladott menyasszony* című operáját és a modern cseh drámairodalom kiemelkedő alkotásait: Karel Čapek *R. U. R.* és František Langer *Periféria* című művét.

Faragó Ödön azonban nem sokáig tudta pótolni anyagi veszteségeit. Ráadásul primadonnája és felesége, Biller Irén 1923-ban elhagyta

őt, és Pestre szerződött. Faragó 1926-ban lemondott az igazgatásról, ám Magyarországon még kevesebb szerencse kísérte életét; ezért 1932-től ismét Csehszlovákiában lépett színpadra. 1936 novemberében megvonták játszási engedélyét, és kiutasították. Amikor 1938 novemberében visszacsatolták a Felvidéket, Faragó úgy érezte, hogy végre eljött az ő ideje. Zsidó származása miatt azonban nem lehetett a Kassai Nemzeti Színház igazgatója, s abba is bele kellett törődnie, hogy társulatát névleg Iván Sándor vezesse, ő pedig csak színészként szerepelhetett. 1940 nyaratól azonban minden színházi lehetőség bezárt előtte.

Kalandos életéről két könyvben számolt be: az *Írások és emlékek* 1933-ban Ungváron, *Írásaim és emlékeim* című műve 1942-ben Kassán jelent meg. Feltűnő ezekben az emlékiratokban, hogy Faragó Ödön mindenre emlékezett, pontos dátumokat írt, biztonsággal nevezte meg a személyeket. A titok nyitja – naplója. Mint frissen kinevezett színházigazgató 1914-ben bőrbe kötött kockás füzetet nyitott kiadásai és bevételi könyvelésére. Ettől fogva élete végéig készített feljegyzéseket. Nemcsak azt tudjuk meg belőlük, hogy melyik darab mennyit jövedelmezett, de azt is nyomon követhetjük, milyen következményei voltak a gyengébb napoknak. „Éhezem” – írta.

Biller Irén színésznő (1899–1989) – 1917-ben lett Faragó Ödön felesége, 1925-ben váltak el

Faragó Ödön élete és pályája 1946-ban látszólag nyugvópontonra jutott – a Nemzeti Színház szerződtette. Ám csak egy évtizedig örülhetett a megérdemelt biztonságnak; 1956 őszétől csak fellépti díjat kapott.

Ráadásul újabb megpróbáltatás várta: 1956. október 6-án a *Galilei* című színdarabban kapott kis szerepét visszavették, mert nem tudta elmondani. Ezt követően be kellett érnie a statisztálással.

Naplójában azonban október 24-től nem egyéni sérelmeit sorolta, néhány mondatba megörökítette a történelmi eseményeket.

„Forradalom napjai. Színházak nem játszhatnak – a város teljes felfordulás alatt uralkodik. Új kormány – öt napja már ki sem mozdultunk lakásunkból! A magyar nép új megpróbáltatás előtt áll! Telefon nem szól – villamos nem jár. Holnap már 28-dika – vasárnap!

31-én. Előadások nincsenek. Az ország teljes átalakulásban. Az új magyar erő talpra állt. Istentől reméljük, hogy meg fogunk még jobb idöket is élni!

1956. november [...] 1, 2, 3 sorsdöntő napjai az országnak! A lelkesedés és az akarat úrrá lett a magyar népen. A külföld, Nyugat, mellettünk. 3-án reggel a színész forradalmi tanács összebiúta a Nemzeti Színház munkásait, dolgozóit, fiataljait a Nemzeti Színház rendbehozatalára.

5-én de. társulati gyűlés, ezen már én is ott leszek, szerényen, csendben. Bessenyei, Jubász, Szörényi Éva a forr. bizottság élén. [...]

4-én egész nap itthon, felkészülve, összecsomagolva, hogy elhagyjuk lakásunkat. Az orosz hadsereg bekerítette országunkat – teljes rabság. Minden visszaesett – a gyönyörű álomnak vége – a szabad, független Magyarország már csak álom! Hogy holnap, hétfőn, 5-én mi lesz velünk: kétséges! A társulati gyűlés megtartása is valószínűtlen. A rádióknak hallgat, teljes siketség. November 17-én írom, a forradalom napjai tartanak, immár 21 napja tart. Szép Budapestünk olyan torz képet mutat, hogy csak sírva tudok az utcára menni, de inkább idehaza ülök. Egészségi állapotom is rendetlené vált – a 80 évem mindig figyelmeztet: nem sok van már hátra!

Villamosok nem járnak. Gyalog igen nehéz feladat járni, akár a színházig is. [...] Hol vagy, Major Tamás? A színház rettenetes állapotban van! A Belvárosi (Katona J.) Színház valamiféle élelmiszert ad a tagoknak.”

Ezt követően Faragó Ödön egyre kevesebbet írt könyvébe. Hogy a fővárosban nincs minden rendben, ekkor már csak a színházi előadások időpontja jelezte: 1956. december 30-án a *Galileit* délelőtt fél tizenegykor, 31-én délután fél kettőkor adták...

Lassan elmaradnak a bemutatócímek, a kiadások rovatban egyre többször olvashatjuk: gyógyyszer.

Faragó Ödön 1958. július 28-án hunyt el; július 30-án megtartott temetéséről beszámolt a Népszabadság. A rövid életrajzban kiemelték, hogy Faragó a haladás ügyét szolgálva támogatta az emigrációt, a baloldali irodalmat. Az igazgató működésének igazi jelentőségét azonban még hosszú ideig nem lehetett ország-világ elé tárni. Szerencsére naplója, a két világháború közötti színházi élet egyedülálló forrása, túlélte a nehéz idöket.

GAJDÓ TAMÁS

Faragó Ödön játékkönyve az Országos Színháztörténeti Múzeum kéziratárájában található

ENERGIÁK

Törőcsik Mari élete a színház. Erről mesél. Rendezők, színészek, próbák, előadások, filmek, kitüntetések, sikerek, bukások. A Nemzeti.

És ha az élet apró-cseprő dolgairól beszél, akkor is mindig a színházról. A jelen és a múlt között ingáznak emlékei és történetei Bérczes László beszélgetőkönyvében.

A múlt havi számunkban közölt, az '56-os eseményekről szóló részlet után most egy újabbat adunk közre.

– Tudja, a színház játék, az is. Ha a játékoság, az öröm nem költözik be a próbára, a lényeg veszik el. Ez nem zárja ki, sőt megsegíti azt, hogy mindent maximális energiával próbáljunk. Grigorij Konszkij tudatosította ezt bennem még a pályám legelején. A nézőtérrel újra és újra felszól: *Mari! Energiítsni! Energiítsni!* Egyszer aztán hozzátette: *Én nem azért mondom el ezt minden próbán, hogy maga energikusan üvöltözzön vagy rohangásson. Azért mondom, hogy egy életre megtanulja: egy sóhajban ugyanannyi idegi energia van, mint egy sikolyban.* Én ezt egy életre megtanultam. Konszkij például ezt tudta velem megértetni. De nem tudok válaszolni arra a kérdésére, ki mit tud. Az biztos, hogy a jó színész azonnal felismeri a jó rendezőt. Majorban azt imádtam, hogy nem félt meghívni olyanokat, akik „tudtak”. Stupica A *Glembay* családot próbálta fantasztikus színészekkel. Majorral, Kállaival, Várkonyival, Kálmán Gyurival, Lukács Margittal, Bástival... Básti nagyszerű színész volt, de nem egyszerű eset. Ha egy rendező nem volt felkészült vagy tehetséges, nagyon kemény tudott vele lenni. Megy a rendelkező próba, Stupica azt mondja Bástinak, *Kérem, menjen hátra az ablakhoz, ott egy picit álljon, mondjuk, mintha ötig számolna, aztán forduljon meg, és szöveggel jöjjön előre.* Básti ezt megcsinálja, de megszólal: *Valahogy én ezt nem érzem.* Stupica visszaszól: *Nem kértem, hogy érezze. Azt mondtam, hogy csinálja.* Megáll a levegő, még Major is el-sápad, csend van. Most robban a botrány. Básti megszólal: *Természetesen csinálom.* Mert felismerte, kivel áll szemben. Ahogy én felismerem annak idején Konszkijt. Ez persze nagyképűség, hiszen akkor engem még színésznek sem igazán lehetett nevezni. De arra mégiscsak alkalmas voltam, hogy megértsem, mit is jelent az a bizonyos *Energiítsni!*

De honnan ez az energia? Vasziljevvel és Zsótérrel fog dolgozni a következő évadban, egyikük sem piskóta, és játszik a *Brandban*, az *Éjjeli menedékhelyben*, *A szarvassá változott fiúban*, a *Vígyszínházban* is van egy szerepe... (...) Napközben attól tarthatunk, joggal, hogy most esik össze, este, a színpadon pedig szárnyal, mintha egy másik ember volna. Semmiféleképpen nem szeretném ezt misztifikálni, a konkrét magyarázatot keresem: hol, hogyan történik ez az átváltozás? Amikor kellett, mindig feltornáztam magamat. Világéletemben így volt. Ejnye no, elbújt a nap. Most az a kérdés, kisüt-e még, vagy bemenjünk a szobába.

Bemenjünk?

– Most már menjünk be. Adja a kezét, hadd álljak fel. A lépcsőn lefelé is segítsen majd.

Segítek, persze. De hogy van ez az Éjjeli menedékhely lejtős színpadán?

– Ott is segítenek. Ki van ez találva. Ha a néző nem veszi észre, annál jobb... Most forduljon balra, a nagyszobába. Jó lesz. Ez itt az én helyem, maga oda ül, ahová akar. Csak a kezem ne fájna, de az nem szűnik, soha.

És a színpadon? Ott nem fáj?

– Dehogyanisem. Ugyanígy. De erre ott nem figyelhetek. Ezt is meg kellett tanulnom. Hogy egyik pillanatról a másikra topon legyek. A pillanat töredéke alatt kintről bent legyek. És azon a szinten, amin ép-

Konszki és Mari. 1959. november 5-én mutatta be a Nemzeti Színház Grigorij Konszki rendezésében Alekszej Arbuzov Tánya című darabját.

„...szoktam mondani, hogy volt öt-hat estém. Most már, hatvan év színpad után talán hét-nyolc is. Amikor a véletlen, a csillagok állása, a jóisten tudja, mi által elrepül az előadás. Mindig mindent meg kell tenni, hogy ez megtörténjen, de nincs rá garancia, hogy ez az ember életében akár egyetlenegyszer is összejön. Ritka kincs.”

Básti Lajos és Törőcsik Mari a Tányában | fotó: Keleti Éva

pen kell. (...) Ezért olyan nehéz például görögöket játszani, és ezért emlékeztet számomra a *Magyar Elektra*. Nem görög, de mégiscsak az. Részleteiben talán meg is csináltam, de egyetlenegyszer játszottam el jól, és ez benne van az öt-hat estém. Tudja, szoktam mondani, hogy *Volt öt-hat estém*. Most már, hatvan év színpad után talán hét-nyolc is. Amikor a véletlen, a csillagok állása, a jóisten tudja, mi által elrepül az előadás. Mindig mindent meg kell tenni, hogy ez megtörténjen, de nincs rá garancia, hogy ez az ember életében akár egyetlenegyszer is összejön. Ritka kincs. (...) Ilyen kivételes este volt az a bizonyos *Magyar Elektra* előadás is, amihez furcsa módon „kellett” a cannes-i Arany Pálma. Zajlik kinn a fesztivál, én itthon vagyok, egyszer csak felhívnak, hogy azonnal vigyem az útlevelemet a francia követségre, gyorsan beütik a vízumot, megnyertem az Arany Pálmát, utaznom kell. Díjátadás, fogadás, rohanás vissza, hiszen nekem este *Magyar Elektra* van Székesfehérváron. A színházban bemondják, hogy most vettem át a díjat, fél hétkor száll le a repülőm, kicsit késve kezdődik az előadás. A nézők nagy része pedig, ahogy később megtudtam, kiszaladt, hogy valahogy virágot szerezzen. Leszálok Ferihegyen, ott vár Major sofőr-

je, Csiszike, imádtam őt, hajtunk Fehérvárra. Megérkezünk, kiugrok, rohanok, öltözök, be a színpadra! Halálosan fáradt voltam és halálosan feldobott. Ezért életemben először ott fent tudtam elkezdni, ott, ahol egy Elektrát kezdeni kell. Aztán a végén a nézőtérrel zuhognak felém a vörös rózsák. Ez egy ilyen este volt. Egy a kevés közül, amit életem végéig őrizek a szívemben. Egyszer később Zsámbéki megkért, hogy menjek be az osztályába, mondjam el, hogyan kell görögöket játszani. Mondom neki, *Ember, én nem tudom, hogyan kell görögöket játszani. El tudom mesélni ezt az estét, és elmondhatom, hogy nekem egyszer sikerült. De hogy erre hogyan kell felkészülni?* Valamelyik interjúban is megkérdezték ezt. Hivatkoztak egy színészre, a neve nem fontos, aki azt mondta, minél nagyobb a szerep, annál korábban megy be, hogy az öltözöben készüljön. Akkor is azt mondtam, amit most: *Ha annyi a szövegem, hogy „Méltóságos asszony, meghozták a mosodából a ruhát”, akkor erre feltudok készülni az öltözöben az előadás előtt. De egy szerepre?! Egy egész estére?! Várok a takarásban, és valahol bátul, a kisagyamban ott kalapál Konszki mondata: „Mari! Energiítsni!”* Valahogy így van ez a „készülés”. Érthető ez valamennyire?

Majláth Mária (Sárvár, 1916 – Budapest, 2004)

1936-ban a Bethlen téri Színházban kezdte pályafutását, majd vidéken szerepelt, Miskolcon, Sopronban, Székesfehérvárott, Nagyváradon és Szegeden. 1948-tól a Nemzeti Színházban játszik (1989-től örökös tag). Kiváló karakterszínésznő. Játsszotta Katát (*Makrancos hölgy*), Melindát (*Bánk bán*), Emilyt (*A mi kis városunk*), Kátyát (*Félkegyelmű*), Hanna Kennedyt (*Stuart Mária*) és Korobkin feleségét (*A revizor*). *A tenger boszorkánya* (1943), *Külvárosi legenda* (1957), *Redl ezredes* (1985) című filmek őrzik alakját, játékát.

Balázs Samu (Bánffyhyunad, 1906 – Budapest, 1981)

A Színművészeti Akadémia elvégzése után, 1928 és 1936 között a kolozsvári Magyar Színház vezető színésze. 1937 és 1970 között a Nemzeti Színház egyik meghatározó egyénisége. A Színház- és Filmművészeti Főiskola tanára (1946–1952), Kossuth-díjas (1951), érdemes művész (1963). 1970-től haláláig a Madách Színház tagja volt. Játsszotta Cassiust (*Julius Caesar*), Cléante-t (*Tartuffe*), Malvoliót (*Vízkereszt*), Szerebrjakovot (*Ványa bácsi*), von Walter kancellárt (*Ármány és szerelem*), Pickering ezredesét (*Pygmalion*), a Gomböntőt (*Peer Gynt*), Bent (*Az ügynök halála*), Lonovics érseket (*Széchenyi*), Al Lewist (*Napsugár fiúk*).

A színészpár közös jelenete: Majláth Mária, Váradi Hédi és Balázs Samu (Schiller: *Stuart Mária*, 1970) | fotók: OSZMI

EMLÉKEZÉS EGY SZÍNÉSZHÁZASPÁRRÁ...

... a „színészgyerek” szemüvegén keresztül

Szüleim egyénisége: tűz és víz. Balázs Samu gunyoros volt, zárkózott és szűkszavú, Majláth Mária segítőkész, nyíltszívű és bőbeszédű – írja az idén 100 éve született színésznő és a 110 éve született színész gyermeke, Balázs Ádám.

Balázs Samu, édesapám Kolozsvárott főszerepekkel kezdte a pályafutását, volt Bánk bán, Ádám, Raszkolnyikov és Hamlet. 1936-ban szerződtette Németh Antal a Nemzeti Színházhoz. Majláth Máriát, édesanyámat (miskolci, soproni, székesfehérvári, nagyváradon és szegedi évek után) 1948-ban Major Tamás hívta a Nemzetibe. Budapest ostroma után, vonaton utazva ismerkedtek meg. Ezek után jó negyedszázadon át voltak kollégák a Nemzetiben. Édesapám 1951-ben kapott Kossuth-díjat, a hivatalos indoklás nem színházi, hanem filmszerepeit emelte ki (*Dalolva szép az élet*, *Különös házasság*), aminek mindketten örültek, mert nem szívtelték igazgatójukat, Major Tamást.

1952-ben hagyta abba a tanítást apám a Színművészeti Főiskolán, ahová Gellért Endre, a színész tanszak vezetője, a Nemzeti főrendezője hívta. „Samu bátyám a mesterségbeli dolgokat remekül tudta tanítani, például azt, hogy miképpen teáznak az angolok” – emlékezett tréfásan Sinkovits Imre, mert tanítványainak – Raksányi Kutyutól Domján Editen át Avar Istvánig – *Az ember tragédiája* monológjai segítségével oktatta a beszédmesterséget. Mindeközben ekkor be volt tiltva a Madách-mű színházi előadása, amelyben édesapám alakította Lucifert. (Az akkori

rendszer nyilván attól tartott, hogy a sivár jövőt jövendőző Falanszter színt a nézők a kommunizmussal azonosítják.)

Városligetre nyíló ablakainkat 1956 novemberében szétlőtte egy szovjet tank. Az utcára néző lakásokból mindenki leköltözött a pincébe, de édesapám nem adta föl kényelmét: inkább vállalta az életveszélyt. A házból egyedülként otthonában maradt, farkasszem nézve az orosz harcokcsik csövével. A későbbi kötelező május elseji ligeti felvonulásokon nemcsak hogy nem vett részt, de még a redőnyöket is lehúzta.

Kizárólag a színháznak élt, csakis az érdekelte, hogy este 7-től 10-ig lehetőleg tökéletesen alkosson. A Nemzeti nem is a „második otthon” volt, hanem inkább az első, melyet a Rádió követett: mély baritonja éveken át hetente legalább egy rádiójátékban hallható volt. Ehhez „jött” mintegy 30 mozifilm és ugyanannyi tévéjáték. Makk Károly annyira szerette fanyar humorát, hogy szinte minden filmjében szerepeltette, a *Liliomfitól a Macskajátékig*.

Magánéletéről tehát az ő esetében alig beszélhetünk. Ha volt egy kis szabad ideje, kortárs szépirodalmat olvasott. „Mindannyiunkat le-

Kálmán György és Majláth Mária (Marceau: A tojás, 1957)

Básti Lajos és Balázs Samu (Shaw: Pygmalion, 1953)

nyűgöző intelligenziája, elképesztő műveltsége. Nagy volt a nagyok között! – mondta róla Sinkovits. Pályatársai többségével ellentétben, autogramot nem adott, interjút is ritkán. Még a próbákra is öltönyben, nyakendőben ment. Tekintélyt parancsoló, méltóságteljes egyéniség volt, erős kisugárzással. Ha belépett a színpadra, néma csönd támadt, még mielőtt megszólalt volna. A beszédes némajáték meghatározó alakításainak amúgy is fontos része volt, amint erre a *Vízkereszt* kritikusa is rámutatott: „*Malvolio – Olivia grófnő puritán, álszent udvarmestere – főszereplőjévé lett az előadásnak, Balázs Samu jóvoltából. Amikor táncoló, groteszk mozgással a sárga harisnyában ellejt előttünk a színpadon, mindent elmond erről a figuráról.*”

Majláth Mária fiatalkori fotóin átizzik szenvedélyessége, szépsége. Miskolcon és Szegeden főszerepeket játszott (Melinda, Makrancos Kata, Gertrudis), de a Nemzetiben – talán az igazgatóval, Majorral kialakult rossz kapcsolata miatt –, ritkábban kapott méltó művészi feladatokat. Ugyanakkor epizód- és karakterszerepekben is mindig suggesztív, hiteles volt.

A Marton Endre rendezte *Bernarda Alba* házában nyújtott alakítását – ahol Tökés Anna, Mészáros Ági, Kohut Magda és Máthé Erzszi partnere volt – így méltatta a kritika: „*Erőtéljes, markáns színpoltja az előadásnak Majláth Mária, aki a cseléd alakjában szinte háborzongató, amikor gyűlölt gazdáját, Bernarda férjét erőltetett önmarcangolással elsírítja.*”

Komoly sikere volt önálló estjének (1966), ahol az első részben népballadákat mondott – gyönyörűen tudott tájszólásban is beszélni –, a másodikban pedig fiatal költők (Csoóri Sándor, Nagy László, Simon István) népi ihletésű verseit gyűjtötte csokorba.

Összességében mégis a feleség és az anya „szerepe” került nála előtérbe. Ő járt szülői értekezletre meg piacra, kitűnően főzött. Mivel férjét a hétköznapi ügyek nem érdekelték, az alábbi történetben alig van túlzás: édesanyám hazatelefonált, hogy elmagyarázza, a kamra hányadik polcáról melyik lábst kellene levenni az ebédhez. Édesapám

türelmesen végighallgatta a hosszú instrukciókat, majd megkérdezte: De hol a kamra?

Szüleim egyénisége: tűz és víz. Balázs Samu gunyoros volt, zárkózott és szűkszavú, Majláth Mária segítőkész, nyíltszívű és bőbeszédű. Kapcsolatuk emlékeztet O’Neill *Hosszú út az éjszakába* című drámájának egymás szeretetére olykor hiába vágyakozó házaspárjára.

Még nyaralásaik is „rendhagyóak” voltak: édesanyám (többnyire velem) a Nemzeti Színház síófoki üdülőjében pihent, miközben édesapám a síófoki Aranypart szállodában ultizott. Néha „megtekintette” azokat a páros lábtenisz-meccseket, ahová engem, a kiskamaszt, játszótársnak maga mellé fogadott Sztankay István, az ellenfél a Kálmán Gyuri–Csurka László páros volt.

Édesanyám élete alkonyán beköltözött az Ódry Művészotthonba, amikor utolsó szerepét, Kubinyi nagymamát alakította a *Redl ezredes*-ben. Nemcsak a filmvásznon, de a magánéletben is szerető nagymama volt, unokáit, túl a nyolcvanon is, elbűvölte kedvenc népballadáinak előadásával.

Édesapám utolsó szerepe Firsz, az előkelő, magára hagyott öreg inas volt a *Cseresznyéskert*-ben. A kórházból, pizsamában vittem a forgatásra. Már alig tudott járni, de még elesettebbnek mutatta magát. Faggattam, miért. „*Mert Csehov szerint Firsz 87 éves. Én még nem vagyok annyi.*”

Amikor a Kútvölgyi kórházban elhunyt, feleségét egy közeli kórteremben kezelték. „Mária, segíts!” – ezek voltak utolsó szavai. A nővér azt hitte, hogy Szűz Máriához fohászkodik. Pedig csak a feleségét szólította. Mintha egy Ingmar Bergman-film végső jelenetét látnánk, amikor az addig egymással marakodó idős házaspár megfogja egymás kezét: „Nem tudhatjuk, hogy a szeretet bizonyítéka Isten létének, vagy a szeretet maga Isten.”

BALÁZS ÁDÁM

Történelmet írunk.

A Múlt-kor történelmi magazin aktuális számát keresse az újságárusoknál. ◀◀

multkor.tortenelmi.magazin

www.mult-kor.hu/magazin

A TÓTH ILONKA VARSÓBAN

Viharos állótapssal fogadta a közönség a *Tóth Ilonka* című előadás „első” premierjét október 21-én a varsói Teatr Polskiban. Az ősbemutatón jelen volt Trócsányi László igazságügyi miniszter, Piotr Gliniski lengyel kormányfőhelyettes és a lengyel kulturális élet kiemelkedő személyiségei. A 2016-os évet a lengyel Szejm és Szenátus illetve a Magyar Országgyűlés együttesen a Magyar-Lengyel Szolidaritás Événak nyilvánította. A varsói előadás az 1956-os Emlékbizottság támogatásával valósult meg, a turnéra a Lengyelországban 2016 májusától 2017 végéig tartó Magyar Kulturális Évad keretében került sor. A Nemzeti Színház varsói vendégjátéka az ünnepi év kiemelt eseménye volt.

Tisztelt Vidnyánszky igazgató úr!

Engedje meg, hogy még egyszer kifejezzem, mennyire lenyűgözött a Tóth Ilonka bemutatója a varsói Teatr Polskiban. Bizonyos vagyok abban, hogy ez az este emlékezetes lesz nagyon sok résztvevő számára (mert azt hiszem, nem elégséges ebben a kontextusban magunkat pusztán „nézőnek” nevezni) – különösen mivel még mindig az elképzelhető legelismertebb vélemények és reflexiók érkeznek hozzám a közönség köréből a Nemzeti Színház látogatása után. Erősen hiszem – ahogyan azt a színpadon is elmondtam, az előadás előtt –, hogy hőseink emléke sokkal fontosabb, mint bármi más. Most, miután láthattam a *Tóth Ilonkát*, szívem szerint hozzátenném azt is, hogy a legjobb eszköz arra, hogy továbbadjuk a legfenségebb önfeláldozás emléket és gondolatát a következő generációknak, azoknak, akik példaképekre és irányadásra várnak.

ANDRZEJ SEWERYN
igazgató

Teatr Polski, Varsó, 2016. október 25.

A. Szabó Magda stratégiai igazgató, Vidnyánszky Attila vezérigazgató, a darab rendezője és Andrzej Seweryn igazgató

Trócsányi László igazságügyi miniszter és a szerző, Szilágyi Andor

KLASSZIKUSOK KARÁCSONYRA!

Szentivánéji álom • III. Richárd • Csongor és Tünde
Cyrano de Bergerac • János vitéz

Klasszikusok modern feldolgozásban a Nemzeti Színház januári műsorán!

Karácsonyig
30%-os kedvezmény!

Ráadás karácsonyi bónusz: **szabadbérlet**
4 előadásra akár már **5.000** forinttól!

Jegyiroda: 1061 Budapest, Andrássy út 28., jegy@nemzetisinhaz.hu

VERS, VERS, VERS

A vers állt a középpontban a Magyar nyelv napján, november 13-án a Nemzetiben. A *Vers a bajnoktól* című programon olimpikonok, világ- és Európa-bajnokok mondták el egy-egy kedvenc versüket, és beszéltek a költészethez fűződő viszonyukról. Fellépett mások mellett: Csisztu Zsuzsa tornász, Drávucz Rita vízilabdázó, Hargitay András úszó, Kőbán Rita kajakozó, Marosi Ádám és Martinek János öttusázó.

A *Nemzeti VERSeny* döntőjére a Magyar Versmondók Egyesülete és a Nemzeti közös szervezésében került sor. Az első helyezett Pál Péter (Lendva, Szlovénia), a második Bánki Beni (Pécs), a harmadik Tóth Benedek Ernő (Apostag) lett.

SZENVEDÉLYES TRUNÉ

A Marosvásárhelyi Nemzeti Színházban rendezték meg Erdély legnagyobb magyar könyvvásárát. A vásár programjának egyik kiemelkedő eseménye volt a budapesti Nemzeti Színház vendégjátéka, a *Szenvedély*. A nagy érdeklődésre tekintettel a közönség két alkalommal láthatta az előadást november 10-én. A *Szenvedély* rendezőjének, Kiss Csabának a könyvvásáron mutatták be a *Hazatérés Dániába* című dramakötetét is, és felolvasták a szerző új darabját, a *Főnyereményt*, amelyet először a Nemzeti nyílt napján hallhatott a közönség.

PAJTASZÍNHÁZ

Folytatódik a vidéki amatőr színjátszás hagyományainak felélesztését célzó Pajtaszínház mintaprogram, amelynek 19 színjátszó csoportja a Pajtaszínházi Szemlén mutatkozik be 2017. január 28-án és 29-én a Nemzeti Színházban. Akkor egészséges a színházi élet, amikor az piramisszerűen épül fel: a tetején a kőszínházak állnak, de az alapját az amatőr színházi mozgalom képezi – emelte ki Vidnyánszky Attila, a Nemzeti Színház igazgatója a programról tartott sajtótájékoztatón. A programot 2015 őszén indította el a Nemzeti Művelődési Intézet a Magyar Teátrumi Társaság szakmai támogatásával.

MÉCS KÁROLY A NEMZET MŰVÉSZE

Mécs Károly színművész, valamint Bán Ferenc építőművész, Kalász Márton költő, műfordító, Koltai Lajos operatőr és Varga Imre szobrászművész lépett az idén a Nemzet Művészei közé. A Kossuth-díjas Mécs Károly az MMA rendes tagja a magyar- és világirodalom klasszikus szerepeinek értéketemtő megformálásáért, a filmművészet terén nyújtott feledhetetlen alakításainak megbecsüléseként lett díjazott. A művész a Nemzeti Színházban a *Tóth Ilonka* előadás mellett a *Vitéz lélekben* és a *Fekete ég – A fehér felbőben* látható. A 2013-ban alapított díjat a Nemzeti társulatából eddig Bánsági Ildikó, Blaskó Péter és Töröcsik Mari kapta meg.

ELHUNYT BARA MARGIT

Életének 89. évében, hosszan tartó súlyos betegség október 25-én elhunyt Bara Margit Kossuth- és Balázs Béla-díjas színésznő, az 1950-1960-as évek egyik legnagyobb magyar filmszillaga. Színházi pályáját Kolozsváron kezdte, 1955-ben települt át Magyarországra. Az országos népszerűséget második filmje, a *Bakarubában* hozta meg (Darvas Iván partnereként), amelyet további nagysikerű filmek követtek: *Ház a sziklák alatt*, *Szegény gazdagok*, *Hideg napok*. Először a Petőfi Színházba, 1957-ben a Nemzeti Színházba szerződött. Emlékezetes alakítást nyújtott többek között az *Élő boltesiben* és az *Úri muriban*. Karrierje csúcsán egy politikai lejárato ügy mellékszereplőjeként aljas pletykákat terjesztettek róla, pályája ezért 36 évesen derékba tört, a Nemzetiből 1966-ban elbocsátották. Még játszott a József Attila Színházban, utolsó filmjét 1969-ben forgatta. Az 1970-es évek elején olimpiai bajnok férjével, Gyarmati Dezsővel, aki a kolumbiai vízilabda válogatott szövetségi kapitánya lett, egy időre elhagyta az országot. Bara Margit 1978-ban végleg visszavonult.

PROGRAMAJÁNLÓ

KÖLYÖKNAP

dec. 4., 11., 18.

Advent a Nemzetiben

A Misztrál, a Csurgó, a Kolompós koncertjei mellett Csernik Szende Lábita bábszínháza, az egri Harlekin, a pécsi MárkuSzínház bábszínház és a Zentai Kamaraszínház előadásai láthatók az adventi vasárnapokon. A gyerekeket kézműves foglalkozások keretében gyertyaöntésre, mézeskalács díszítésre és más érdekességekre is várjuk a Hagyományok Háza, a Néprajzi Múzeum munkatársainak vezetésével.

A programok ingyenesek. Részletek: www.nemzetiszinzhaz.hu

mikor? hol?

december 4., 11., 18. – 10 és 13 óra között a Nemzeti több helyszínén

THÁLIA NEM NÉMULT EL

Az első világháború színháza

november 29. – 17 óra

Ferenc József azt üzente... Háború és béke a magánszínházak műsorán (Győrei Zsolt)

december 13. – 17 óra

Drámák vérben és vasban (László Ferenc)

Helyszín: Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet | ingyenes

EZER ÉV – SZABADSÁGHEGY – GALILEI

A forradalom műsora

december 14. – 16 óra

„Oly távol messze van hazám” – színészek (is) emigrációban (Takács Ferenc, Kecskés D. Gusztáv, Lénárt András, Gajdó Tamás)

Helyszín: Bajor Gizi Színházmúzeumban | ingyenes

HÁROMSZÁZEZER MAGAS CÉ

Simándy 100

december 15. – 16 óra

Beszélgetés Simándy Józsefről. Vendégek: Csavlek Etelka, Berkes János, Czigány György, Sediánszky Nóra

Helyszín: Bajor Gizi Színházmúzeum | belépő: 500 Ft

www.oszmi.hu

VARGA VILMOS

dec. 9.

Veletek maradok mindörökre

Varga Vilmos színművész, rendező az erdélyi színháztársulat egyik kiemelkedő alakja, a nagyváradi Kiss Stúdió Színház egyik alapítója 2016. július 9-én hunyt el, december 9-én lenne 85 esztendő. Életútjának stációit nagy szerepek – Lucifer, Ványa bácsi –, és előadástjei jelentik. Akik rá emlékeznek: Kaláka Együttes, Páskándiné Sebők Anna, Miske László, Pilhál György, Kocsis István, Kiss Törék Ildikó.

mikor? hol?

december 9. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

'56 SZÍNHÁZA

dec. 13.

Színpad és kánpad

Pódium-dokumentum összeállítás az 1956-os forradalom és a megtorlás színházi történeteiből. Sinkovits Imre, Bessenyei Ferenc, Darvas Iván, Mensáros László, a kivégzett Földes Gábor, a külföldön karriert csináló Ferrari Violetta története mellett számos sorost és szakmai eseményt idéz az előadás színészi vallomások, minisztériumi, rendőrségi, belügyi anyagok tükrében. Előadják: Nagyváradi Erzsébet és Rubold Ödön.

regisztráció: odon.rubold@nemzetiszinzhaz.hu

mikor? hol?

december 13. – 19:30 • Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetiszinzhaz.hu/magazin

HORO ÉS ADY

dec. 15.

A föltámadás szomorúsága

Nem Ady-körképet szeretnék adni, hanem azokat a verseket mondom el, amelyekben válaszokat találtam a saját problémáimra. Ezekben megmutatkozik az útja végéhez közeledő férfi nem lankadó felelősségű, harcos, ostromzó hazaszeretete Európa közepén, viszonya a múlthoz, a történelemhez, sorstársaihoz, a Nyugathoz, valamint hálás emlékezése az elmúlt szerelmekre, álmokra és reményekre.

mikor? hol?

december 15. 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

SZÜCS NELLI ESTJE

dec. 10., 15.

Fedák

Ismerünk kell színjátszásunk nagyjait. És Fedák egyike volt a legnagyobbaknak. Ő volt „A” primadonna. Sztár Pesttől New Yorkig. Molnár Ferencsel rövid és viharos házasságban élt. Bizonyíthatatlan vádak alapján mellőzött lett 1945 után – színpadra többé nem léphetett. Megjárta a csúcsoakat és a poklokat. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

december 10., 15. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

NEMZETI

A magazin megtalálható országszerte az Alexandra könyvtárházakban és boltjaiban.

ALEXANDRA

VERSEST

dec. 19.

Hazát és szerelmet keresek

A versmondás nem modoros, archaikus bűgös egy szomorkás arcú csellós lány mellett, hanem hitem szerint végtelenül izgalmas, játékos előbeszéd – vallja Farkas Dénes, aki édesapja, Osztójkán Béla (1948–2008) roma költő, író, újságíró verseiből állította össze önálló estjét.

mikor? hol?

december 19. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

GYPSY MUSICAL

dec. 30.

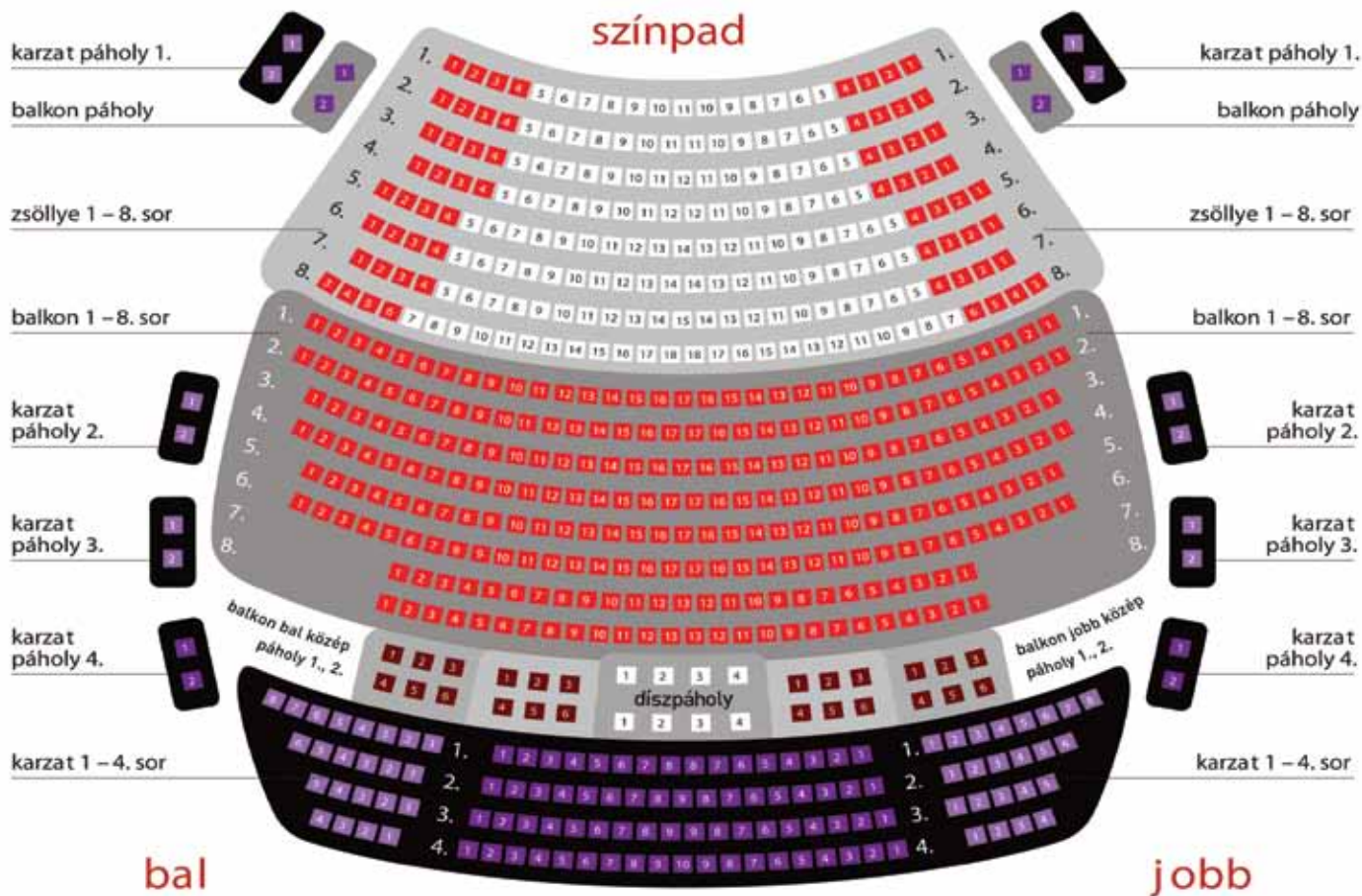

Somnakaj

Koncert és színház, tánc és irodalom, tradicionális képzőművészet, hagyományörzés és modern formák találkozása a **Somnakaj**. Igazi cross over és öröme, a romákra jellemző sokszínűséggel, kirobbanó érzelmekkel. A szereplők itthon és világszerte elismert énekesek, zenészek, mint Szakcsi Lakatos Béla, Balogh Kálmán, a Duna Művészegyüttes és roma táncosok. Egy roma lány, Somnakaj elindul szerencsét próbálni a fővárosba...

mikor? hol?

december 30. – 19 óra • Nagyszínpad

Nagyszínpad jegy

1. Árkategória
 2. Árkategória
 3. Árkategória
 4. Árkategória

ÖT NAP ELŐNY!

Aki bérletvásárláskor megadja az e-mailcímét, minden hónapban értesítést kap: **ÍGY ÖT NAP ELŐNYT ÉLVEZ**, hogy szabadon lefoglalja bérletes helyét a „normál” jegyvásárlók előtt.

Bővebb jegy- és bérletinformációk

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.
telefon: (+36 1) 476 6868

Nyitvatartás:

hétköznap 10-18 óra között (ebédidő: 13-13.20), munkaszüneti és ünnepnapokon 14-18 óra között, illetve az előadások kezdetéig.

Andrássy úti jegyiroda

1061 Budapest, Andrássy út 28.
telefon: (+36 1) 373 0963; 373 0964; 373 0996; 354 1777

Nyitvatartás:

hétköznapokon 10 és 19, szombaton 11 és 19 óra között, vasárnap zárva

bérlet- és jegyrendelés: jegy@nemzetisinhaz.hu

LAST MINUTE DIÁKJEGY – 500 FT

A kedvezmény játszóhelytől és szektortól függetlenül érvényes diákigazolvány felmutatásával vehető igénybe, a színház jegypénztárában, az előadás megkezdése előtt egy órával. A megmaradt jegyek ára egységesen 500 Ft. Egy igazolvánnyal egy jegyet lehet vásárolni.

PEDAGÓGUSOK ÉS DIÁKOK FIGYELMÉBE AJÁNLJUK!

A csoportos diákjegyénél is kedvezőbbben, 50%-os engedménnyel vásárolhatnak a diákok és a pedagógusok is diákbérletet.

» A bérletek a stúdiószínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!

» A bérletek nem érvényesek a Madách Imre Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) előadásaira és a premierekre (kivéve a korlátozott számban váltható MECÉNÁS bérletet).

» Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!

» Felhívjuk nézőink figyelmét, hogy a bérletek egy évadra érvényesek.

» A szabadbérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, ezért kérjük, időben foglalják le és vegyék át jegyeiket. A jegyek a bérletszelvény ellenében a Nemzeti Színház jegypénztárában, vagy a jegyirodában vehetők át.

» A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

VÁLTSON BÉRLETET A 2016/17-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyet és az időpontot is! Kombinált bérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpadi előadások vegyesen szerepelnek. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál 30%-kal olcsóbban vásárolhatja meg, a diákok speciális kedvezményben részesülnek.

„KISSZÍNPADI” SZABADBÉRLETEK

(Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nagyszínpadi nézőtér):

HEVESI SÁNDOR bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő „kisszínpadi” előadásra érvényes
9 100 Ft

LUKÁCS MARGIT bérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő „kisszínpadi” előadásra érvényes
7 300 Ft

NÉMETH ANTAL bérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő „kisszínpadi” előadásra érvényes
5 500 Ft

KOMBINÁLT SZABADBÉRLETEK

MÉSZÁROS ÁGI bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 3 nagyszínpadi és 2 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 11 600 Ft
II. kategória 9 900 Ft
III. kategória 8 000 Ft

SINKOVITS IMRE bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 2 nagyszínpadi és 3 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 10 800 Ft
II. kategória 9 700 Ft
III. kategória 8 400 Ft

JÁSZAI MARI bérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 2 nagyszínpadi és 2 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 8 900 Ft
II. kategória 7 800 Ft
III. kategória 6 100 Ft

NAGYSZÍNPADI SZABADBÉRLETEK

I. árkatagória: zsöllye | II. árkatagória: balkon |
III. árkatagória: karzat

TOLNAY KLÁRI bérlet **szabadbérlet, 5 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 13 300 Ft
II. kategória 10 500 Ft
III. kategória 7 400 Ft

EGRESSY GÁBOR bérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 10 700 Ft
II. kategória 8 400 Ft
III. kategória 5 900 Ft

SZIGLIGETI EDE bérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 8 000 Ft
II. kategória 6 300 Ft
III. kategória 4 400 Ft

DIÁKBÉRLETEK

BUBIK ISTVÁN diákbérlet **szabadbérlet, 4 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 7 600 Ft
II. kategória 6 000 Ft
III. kategória 4 200 Ft

KASZÁS ATTILA diákbérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi előadásra érvényes
I. kategória 5 700 Ft
II. kategória 4 500 Ft
III. kategória 3 200 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő 2 nagyszínpadi és 1 stúdiósínpadi előadásra érvényes
I. kategória 5 100 Ft
II. kategória 4 300 Ft
III. kategória 3 400 Ft

SOÓS IMRE diákbérlet **szabadbérlet, 3 előadásra**

Bármely, repertoáron lévő stúdiósínpadi előadásra érvényes
3 900 Ft

Választható előadások listája

NAGYSZÍNPAD: Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**, Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ**, William Shakespeare: **SZENTIVÁNEJI ÁLOM, FEKETE ÉG** – Molnár Ferenc: **A FEHÉR FELHŐ**, Sarkadi István – Fábri Zoltán – Nádasz László – Vincze Zsuzsa: **KÖRHINTA**, Cervantes – Verebes Ernő: **DON QUIJOTE**, Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE**, Szarka Tamás: **ÉDEN FÖLDÖN**, Ferenczi György és a Rackajam: **BETYÁRJÁTÉK**, Edmond Rostand: **CYRANO DE BERGERAC**, továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

STÚDIÓSÍNPADOK (Gobbi Hilda Színpad, Kaszás Attila Terem, Bajor Gizi Szalon, rendhagyó nézőtér a Nagyszínpadon): Krúdy Gyula nyomán: **SZINDBÁD**, Galambos Péter – Kovács-Cohner Róbert: **BOLDOGSÁGLABIRINTUS**; Szergej Medvedyev: **FODRÁSZNŐ**; Adam Long – Daniel Singer – Jess Borgeson: **SÖR** – **SHAKESPEARE ÖSSZES RÖVIDÍTVE** (angol nyelven), Földes László Hobo: **BALLADA A KÉT SEBZETT HATTYÚRÓL**,

Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT**, Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA**; Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL**; Anton Csehov: **HÁROM NŐVÉR**, Anton Csehov: **EGY-FELVONÁSOS KOMÉDIÁK, ISTEN OSTORA** (Bánffy Miklós: A nagyúr), Szénási Miklós – Oleg Zsukovszkij – Lénard Ödön: **MESÉS FÉRFIAK SZÁRNYAKKAL**, Örkény István: **TÓTÉK**, Juhász Ferenc: **SZARVASSÁ VÁLTOZOTT FIÚ**, William Nicholson: **ÁRNYORSZÁG**, Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA**, Henrik Ibsen: **BRAND**, Márai Sándor: **CSALÁDI KÉRDÉS** – **BEFEJEZETLEN SZIMFÓNIA, 6** – Anton Csehov: A hatos számú kórterem című elbeszélése nyomán, Vladislav Vančura – Ernyei Bea – Galambos Péter: **SZESZÉLYES NYÁR**, Conor McPherson: **A GÁT**, Bertolt Brecht: **GALILEI ÉLETE**, Weöres Sándor: **PSYCHÉ**, Marguerite Duras: **NYÁRON, ESTE FÉL TIZENEGYKOR, FEDÁK SÁRI**, Mezei Mária: **HOZTAM VALAMIT A HE- GYEBŐL, HAZÁT ÉS SZERELMET KERESSEK**, továbbá az évad folyamán érkező vendégjátékok és bemutatók

HAVI MŰSOR

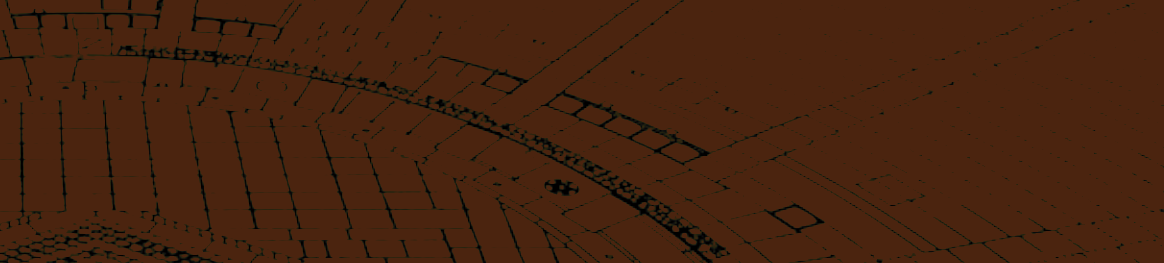
DECEMBER

Nagyszínpad	26	Szo	19:00
Kaszás Attila Terem	26	Szo	19:30
Gobbi Hilda Színpad	27	V	15:00
Bajor Gizi Szalon	27	V	15:00
Gobbi Hilda Színpad	28	H	19:00
Kaszás Attila Terem	28	H	19:30
Nagyszínpad	30	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	30	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	1	Cs	15:00
Nagyszínpad	2	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	2	P	19:00
Nagyszínpad	4	V	19:00
Kaszás Attila Terem	4	V	19:30
Bajor Gizi Szalon	4	V	19:30
Nagyszínpad	5	H	15:00
Kaszás Attila Terem	5	H	19:30
Nagyszínpad	6	K	19:00
Kaszás Attila Terem	6	K	19:30
Nagyszínpad	7	Sze	15:00
Gobbi Hilda Színpad	7	Sze	19:00
Nagyszínpad	8	Cs	15:00
Gobbi Hilda Színpad	8	Cs	15:00
Kaszás Attila Terem	8	Cs	19:00
Nagyszínpad	9	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	10	Szo	19:00
Bajor Gizi Szalon	10	Szo	19:30
Gobbi Hilda Színpad	12	H	19:00

Cyrano de Bergerac I Edmond Rostand
Halj meg és nagy leszel I Földes László Hobo
Szenvedély I Ingmar Bergman
Hazát és szerelmet keresek I Farkas Dénes önálló estje
Szigorúan ellenőrzött vonatok I Bohumil Hrabal (a Csiky Gergely Színház vend.)
Családi kérdés – Befejezetlen szimfónia I Márai Sándor
Körhinta I Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Vincze Zsuzsa
Részegek I Ivan Viripajev
DECEMBER
Egyfelvonásos komédiák I Anton Csehov
Apám ablakából az ég I Magyar Állami Népi Együttes és Szabó Balázs Bandája
Szeszélyes nyár I Vladislav Vančura - Galambos Péter - Erneyi bea
Isten ostora I Bánffy Miklós nyomán
Galilei élete I Bertolt Brecht
Mezei Mária: Hoztam valamit a hegyekből I Tóth Augusztina önálló estje
Csongor és Tünde I Vörösmarty Mihály
Brand I Henrik Ibsen
Cyrano de Bergerac I Edmond Rostand
A gát I Conor Mcpherson
Éden földön I Szarka Tamás
Szarvassá változott fiú I Juhász Ferenc
János vitéz I Petőfi Sándor
A helység kalapácsa I Petőfi Sándor
Pianissimo I A Badora Társulat és a Nemzeti Táncszínház vendégelőadása
A krokodilus I Fjodor Dosztojevszkij ráhangoló 18 órától
Május van, Tisztelt Úr I Szép Ernő művei alapján (a Zentai Magyar Kamaraszínház vend.)
Fedák Sári I Szűcs Nelli önálló estje
Részegek I Ivan Viripajev közönségtalálkozó az előadás után

Különleges kedvezmény!

Az 1956-os forradalom 60. évfordulójának emlékére a Tóth Ilonka előadásaira csoportos diákjegyzakkal szeretnénk kedveskedni: **egy 6 fős diákcsoport kedvezményes jegye mindössze 1956 Ft-ba kerül.** Találkozzunk az előadáson!

Kaszás Attila Terem	14	Sze	19:30
Gobbi Hilda Színpad	15	Cs	15:00
Gobbi Hilda Színpad	15	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	15	Cs	19:30
Bajor Gizi Szalon	15	Cs	19:30
Nagyszínpad	16	P	19:00
Gobbi Hilda Színpad	16	P	15:00
Nagyszínpad	17	Szo	19:00
Gobbi Hilda Színpad	17	Szo	19:00
Nagyszínpad	18	V	15:00
Kaszás Attila Terem	18	V	19:30
Nagyszínpad	19	H	15:00
Gobbi Hilda Színpad	19	H	19:00
Kaszás Attila Terem	19	H	19:30
Bajor Gizi Szalon	19	H	19:30
Nagyszínpad	20	K	19:00
Nagyszínpad	21	Sze	19:00
Gobbi Hilda Színpad	21	Sze	15:00
Nagyszínpad	22	Cs	19:00
Kaszás Attila Terem	22	Cs	19:30
Nagyszínpad	27	K	19:00
Gobbi Hilda Színpad	27	K	19:00
Nagyszínpad	28	Sze	19:00
Kaszás Attila Terem	28	Sze	19:30
Nagyszínpad	29	Cs	19:00
Gobbi Hilda Színpad	29	Cs	19:00
Nagyszínpad	30	P	19:00

Ballada a két sebzett hattyúról	I	Földes László Hobo
Shakespeare Összes Rövidítve	I	Madhouse Theatre Company angol nyelven
Shakespeare Összes Rövidítve	I	Madhouse Theatre Company angol nyelven
A föltámadás szomorúsága – Ady Endre-est	I	Földes László Hobo
Fedák Sári	I	Szűcs Nelli önálló estje
A miniszter felesége	I	Branislav Nušić – PREMIER
Shakespeare Összes Rövidítve	I	Madhouse Theatre Company angol nyelven
A miniszter felesége	I	Branislav Nušić
Részegek	I	Ivan Viripajev
A miniszter felesége	I	Branislav Nušić
Galilei élete	I	Bertolt Brecht
Tóth Ilonka	I	Szilágyi Andor
Szenvedély	I	Ingmar Bergman
A Gulag virágai	I	Földes László Hobo
Hazát és szerelmet keresek	I	Farkas Dénes önálló estje
Mesés férfiak szárnyakkal	I	Oleg Zsukovszki – Szénási Miklós – Lénárd Ödön
Betyárjáték	I	Ferenczi György és a Rackajam
Liliomfi	I	Szigligeti Ede
A miniszter felesége	I	Branislav Nušić ráhangoló 18 órától
Halj meg és nagy leszel	I	Földes László Hobo
A miniszter felesége	I	Branislav Nušić
Részegek	I	Ivan Viripajev
Körhinta	I	Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasz László – Vincze Zsuzsa
Psyché	I	Weöres Sándor
Cyrano de Bergerac	I	Edmond Rostand
Szenvedély	I	Ingmar Bergman
Somnakaj	I	Müller Péter Sziámi Örömtánc Örömszene Kft. vendégjátéka

Kísérőrendezvényeinkről a 52–53. oldalon tájékozódhat. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

A Tóth Ilonka, A krokodilus és a Szenvedély 14, a Szentivánéji álom, a Cyrano és a Szesélyes nyár 16, a Psyché 18 éven felülieknek ajánlott!

SZCENÁRIUM

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata –
2016. november, IV. évfolyam, 8. szám

Fókuszban a színész „titkos művészete”

Fogalomtár rovatunkban további szemelvényeket adunk közre Eugenio Barba Színházantropológiai szótárából. Ezekhez kapcsolódik Mei Lanfang, Szergej Eizenstein és Révész Ágota tollából az a három írás, mely a kínai színházkultúrát és játékhagyományt történeti, esztétikai és személyes aspektusból közelíti meg. A 2017-es MITEM szakmai programjaira és workshopjaira való előkészület jegyében ezzel az összeállítással is a Nemzeti Színház hosszú távú programját, a keleti és nyugati színházkultúrák közötti párbeszédet szeretnénk elősegíteni.

„Kultúránkra jellemző, hogy éles választóvonalat húzunk színész és táncos közé. Ez egészségtelen megkülönböztetés, az előadó-művészet hagyományaiból szervesen nem következő jelenség, ami ráadásul igen kockázatos is, hiszen a színészt saját teste megtagadására ösztökéli, a táncost pedig a virtuozitás felé taszítja. Egy ázsiai színész számára ez a választóvonal abszurdnak tűnik, de más történelmi korok európai művészei – például egy udvari bolond vagy komédiás a tizenhatodik században – ugyanígy elképedtek volna rajta.”
(Eugenio Barba)

„Míg az európai logika arra törekszik, hogy egy adott jelnek pontos jelentést tulajdonítson (...) a kínai hieroglifa elsősorban arra való, hogy egy érzetet közvetítsen az azt kísérő impressziók révén (...) célja, hogy egy szórt/diffúz képet szolgáltatson, amelyet indirekt módon fogunk fel. E sokféle tartalmat hordozó kép szerepe az, hogy lehetővé tegye a fogalomban rejlő minden egyes érzelmi tapasztalat átvitelét, miközben a szöveg vele szomszédos fogalmaival is kommunikál (...) ez a fajta nyelvi kifejezőmód, mely olyan szimbólumokon alapul, amelyekről távol áll az intellektuális merevség, csak a kelet népei között válhatott az érzelmi kommunikáció eszközévé.” (Szergej Eizenstein)

„A kíváncsiság hajtott, hogy megtudjam, mi van azok mögött a mondasok mögött, amit az énekesek egy-egy nótához fűztek. Mint például e mögött: „Azoknak a jól megnyűtott mezei nótáknak az utolsó hangját éppen úgy billegtesd meg, mint Duna háta a lámpafényt! Integessen az a hang, mint a nyárfalevél, ha azt akarod, hogy az ablakok megnyíljanak utánad.” Oly magas költészet ez, olyan pontos megfigyelés akusztikailag, és olyan találó képes beszéd, ami sajátos gondolkodást sejtet.”
(Berecz András)

A novemberi szám tartalmából:

„Ellentétek játéka” – **Eugenio Barba** az egyensúlyról • „Az emlékezet tere” – **Justyna Michalik** a MITEM Kantor-kiállításának apropóján • „Szophoklész hatyúdala” – az Oidipusz Kolonoszban olvasata **Végh Attilától** • „Síremléke egy gyökerestől kitépott fa” – **Balogh Géza** a cseh avantgárdról • „Mi csak csoportként tudunk működni” – **Keserű Imre** az alternativitás esélyeiről a színházban és a pedagógiában • „Varázsló a körtészkertből” – írások a hagyományos kínai színházról • „Csönd nélkül nem esik jól a beszéd” – interjú **Berecz András**sal a népi műveltség átörökítésének esélyeiről

„A galambok húséges, rendet és békét szerető, engedelmes teremtmények. Reggelenként a galambdúc kitakarítása után csak parancsra kellett hogy lendítem az egyik karomat, s ekkor az első galambcsapatom azonnal elhagyta a galambdúcot, és rendezett sorban felült a padlástetőre további parancsokat várva. Mint fiatal mester nagyon büszke voltam rá, hogy ezek az általam kitenyészített galambok ilyen katonásan követik az utasításaimat. Rengeteg tapasztalatot szereztem általuk, melyek később segítettek szakmai karrieremben.” (Mei Lanfang)

„A galambok húséges, rendet és békét szerető, engedelmes teremtmények. Reggelenként a galambdúc kitakarítása után csak parancsra kellett hogy lendítem az egyik karomat, s ekkor az első galambcsapatom azonnal elhagyta a galambdúcot, és rendezett sorban felült a padlástetőre további parancsokat várva. Mint fiatal mester nagyon büszke voltam rá, hogy ezek az általam kitenyészített galambok ilyen katonásan követik az utasításaimat. Rengeteg tapasztalatot szereztem általuk, melyek később segítettek szakmai karrieremben.” (Mei Lanfang)

„Karácsonykor jött a Jézuska, és mikor a főtéren megszólalt a trombita, a lelkem repesve várta a csodákat. Aztán beköszöntött a tavasz, a katolikus templom előtt maskarások ropták a táncot, mi meg Húsvétkor a nagypapánál a zsidó szédert ünnepeltük: csípős tormát meg édes almát ettünk – az élet szimbólumait” (Alfréd Radok)

Felhívjuk olvasóink figyelmét, hogy
a **szcenárium**-lapszámokhoz
való hozzájárulás módjáról a lap szerkesztőségének
ezen a telefonszámán érdeklődhetnek:
+36 1 476 68 76

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

www.tancszinhaz.hu

 NEMZETI
TÁNCSZÍNHÁZ

Nemzeti Színház – Kaszás Attila Terem

december 8, 19.00

PIANISSIMO

Badora Társulat

PREMIER

nka
Nemzeti Kulturális
Alap

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Kövessen minket!

információ: (06 1) 201 4407

ingyenesen hívható zöld szám: (06 80) 10 44 55

Jelenet a Részegek című előadásból

PREMIER: Branislav Nušić: **A miniszter felesége**

TOVÁBBI ELŐADÁSOK: Csehov: **Egyfelvonásos komédiák** I Vančura – Erneyi – Galambos: **Szeszélyes nyár** I Bánffy nyomán: **Isten ostroma** I Brecht: **Galilei élete** I Hobo: **A föltámadás szomorúsága** I Tóth Augustza önálló estje: **Mezei Mária – Hoztam valamit a hegyekből** I Vörösmarty: **Csongor és Tünde** I Ibsen: **Brand** I Rostand: **Cyrano** I Mcpherson: **A gát** I Szarka: **Éden földön** I Juhász: **A szarvassá változott fiú** I Petőfi: **János vitéz** I Dosztojevszkij: **A krokodilus** I Szűcs Nelli önálló estje: **Fedák Sári** I Petőfi: **A helység kalapácsa** I Viripajev: **Részegek** I Hobo: **Ballada a két sebzett hattyúról** I Szilágyi: **Tóth Ilonka** I Bergman: **Szenvedély** I Hobo: **A Gulag virágai** I Farkas Dénes önálló estje: **Hazát és szerelmet keresek** I Zsukovszkij – Szénási – Lénárd: **Mesés férfiak szárnyakkal** I Szomjas – Ferenczi és a Rackajam: **Betyárjáték** I Szigligeti: **Liliomfi** I Hobo: **Halj meg és nagy leszel** I Sarkadi – Fábri – Nádas – Vincze: **Körhinta** I Weöres: **Psyché**